

RAPPORT 278

Archeologische bureaustudie en landschap- pelijk proefputtenonderzoek aan de Schoor- straat te Uikhoven (Maasmechelen)

Onderzoek uitgevoerd in opdracht van Heijmans Infra

Joris Steegmans, Inge Van de Staey en Petra Driesen
April 2016

ARON-RAPPORT 278

ARCHEOLOGISCHE BUREAUSTUDIE EN LANDSCHAPPELIJK PROEFPUTTENONDERZOEK AAN DE SCHOORSTRAAT TE UIKHOVEN (DEELGEMEENTE MAASMECHELEN)

ONDERZOEK UITGEVOERD IN OPDRACHT VAN HEIJMANS INFRA

Steegmans J., Van de Staey I. en Driesen P.

Tongeren
2016

Opgraving ☐		Prospectie ☐	
Vergunningsnummer:	/		
Naam aanvrager:	/		
Naam site:	/		

Colofon

ARON rapport 278 – Archeologische bureaustudie en landschappelijk proefputtenonderzoek aan de Schoorstraat te Uikhoven (deelgemeente Maasmechelen)

Opdrachtgever: Heijmans Infra

Projectleiding: Petra Driesen

Uitvoering veldwerk: Joris Steegmans en Chris Cammaer

Auteurs: Joris Steegmans, Inge Van de Staey en Petra Driesen

Bijdragen: /

Foto's en tekeningen: ARON bvba (tenzij anders vermeld)

Wettelijk depot: D/2016/12.651/19

Op de teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Gelieve ons de wens om gebruik te maken van de teksten of illustraties schriftelijk over te maken op info@aron-online.be

Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van ARON bvba mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, bewerkt, en/of openbaar gemaakt door middel van web-publicatie, druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

ARON bvba

Archeologisch Projectbureau
 Neremweg 110
 3700 Tongeren
www.aron-online.be
info@aron-online.be
 tel: 012/225.250
 fax: 012/770.034

Inhoudstafel

Inleiding	1
1. Doelstelling.....	1
2. Methodiek.....	2
3. Onderzoeksresultaten.....	4
3.1 Algemene situering van het onderzoeksterrein.....	4
3.2 Beknopte historiek van het onderzoeksgebied.....	8
3.3 Het onderzoeksgebied op de iconografische bronnen.....	11
3.4 Eerder archeologisch onderzoek.....	17
4. Gaafheid van het onderzoeksterrein en aard van de toekomstige verstoring.....	18
5. Het landschappelijk proefputtenonderzoek.....	21
6. Onderzoeksvragen, conclusie en aanbevelingen.....	25

Bibliografie

Bijlagen

- Bijlage 1: Administratieve gegevens
- Bijlage 2: Lijst met afkortingen
- Bijlage 3: Tijdstabel
- Bijlage 4: Fotolijst Proefputten
- Bijlage 5: Ontwerpplan
- Bijlage 6: Overzichtsplan proefputten
- Bijlage 7: Profielen proefputten
- Bijlage 8: Vervolgonderzoek

Inleiding

De *gemeente Maasmechelen* plant de aanleg van een verkaveling ter hoogte van de Schoorstraat te Uikhoven (deelgemeente van Maasmechelen). Naar aanleiding van deze toekomstige werken werd door *Onroerend Erfgoed* een archeologisch vooronderzoek geadviseerd met als doel het aanreiken van een gemotiveerd advies omtrent de noodzaak voor een archeologisch vervolgonderzoek.

Het huidige onderzoek, waarvan het voorliggend rapport de resultaten behandelt en dat uitgevoerd werd in opdracht van *Heijmans Infra*, bestond uit een bureaustudie en een verkennend landschappelijk onderzoek.

Afb. 1. Globale situering van het onderzoeksgebied op de kaart van België (NGI, 2002)

1. Doelstelling¹

Het doel van een archeologische bureaustudie is om de aanwezigheid en de bewaringstoestand van de archeologische monumenten te kunnen bepalen. Verder wordt getracht de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten om zo concrete aanbevelingen te formuleren voor een archeologisch vervolgonderzoek, ook wel gekend als een prospectie met ingreep in de bodem.

De **bureaustudie** zal vooral gericht zijn op het voormalige kerkhof. Tijdens de bureaustudie moeten volgende onderzoeksvragen minimaal beantwoord worden:

- Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?
- Hoe was de perceelsindeling?
- Hoe ontwikkelde het voormalige kerkhof zich?
- Welke info is er nog te vinden over de voormalige kerkfases en kerkhoffases?
- Welke info is er te vinden over de bouw van de huidige kerk en de omgevingswerken rond de huidige kerk? Welke impact hadden deze op het archeologisch erfgoed?
- Komt de afbakening van het voormalige kerkhof overeen met het huidige perceel?
- Wat is de ouderdom van het kerkhof?
- Tot wanneer bleef het kerkhof in gebruik?
- Werd het kerkhof geruimd?
- In welke mate is het terrein reeds verstoord?
- In welke verstoren de geplande werken het archeologisch erfgoed? Zullen de nieuwe bodemingrepen dieper uitgevoerd worden en/of een grotere oppervlakte beslaan dan eventuele voorgaande verstoringen?
- Welke onderzoeksvragen moeten bijkomend bij de prospectie met ingreep in de bodem beantwoord worden?
- Wat is de te volgen strategie tijdens het prospectieonderzoek?

Het doel van het **landschappelijk onderzoek** is het bestuderen van de bodemopbouw. Hierbij dienen volgende onderzoeksvragen beantwoord te worden:

- Welke zijn de waargenomen afzettingen en horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?

¹ Conform de Bijzondere voorwaarden: Technische vereisten voor een archeologische bureaustudie en landschappelijk onderzoek: Maasmechelen, Schoorstraat, Verkaveling Uikhoven fase 3.

- Is er sprake van verstoring van het bodemprofiel/of de verschillende gelaagdheden? Zo ja, waar en tot welke diepte is hier sprake van? Om welke ingrepen gaat het hier? Is er een natuurlijke of antropogene verklaring voor?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?
- Wat zijn de verwachte conservering en gaafheid van eventuele archeologische resten, gelet op het voormalig grondgebruik, natuurlijke processen van erosie en verspoeling en de aard van de ondergrond?
- Wat is de landschappelijke gaafheid en wat betekent deze in termen van archeologische verwachting?
- Beschrijf de sedimentatiefases voor zover deze kunnen worden gereconstrueerd op basis van beschikbare archeologische en andere gegevens.
- Zijn er meer archeologisch relevante niveaus die door middel van proefsleuven of boringen dienen te worden onderzocht? Op welk niveau bevinden deze zich?
- Wat is de diepte van de grondwatertafel?
- Waar zijn er bodems die nog voldoende waardevol zijn voor prehistorie? En voor sites met bodemsporen?
- Waar worden de archeologische boringen het best uitgevoerd? En de proefsleuven?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen dringen zich op voor een eventueel vervolgonderzoek?

2. Methodiek

Om de archeologische waarnemingen correct te kunnen kaderen werd als eerste de landschappelijke context van het plangebied onderzocht. Hiervoor werden de topografische kaart, het *Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II*, verschillende sets orthofoto's, de bodemkaarten, de quartaire en tertiaire geologische kaart geraadpleegd.

Voor de historische context van het projectgebied werden verschillende historische kaarten geraadpleegd. Het betreft de *Ferrariskaart* (1770-1778), de *Tranchotkaart* (1803-1820), de *Primitieve Kadasterkaart* (ca. 1824-1850), de *Atlas der Buurtwegen* (1842), de *Vandermaelenkaart* (1853) en de topografische kaarten van het *depot de la Guerre* (1873, 1904, 1939, 1969, 1981 en 1989). Om de recente ontwikkelingen van het terrein te kunnen schetsen werden de mutatieschetsen en leggers in het *Archief van het kadaster* te Limburg en recente luchtfoto's bestudeerd. Ook werd een bezoek gebracht aan het *Rijksarchief te Hasselt*, dat het archief van de parochie en de kerkfabriek van Uikhoven bezit. In de Openbare Bibliotheek van Maasmechelen werden meerdere boeken geconsulteerd waaronder onder meer: Verbois R. (1978) *Uikhoven in het verleden*, Uikhoven en Coenen L. (1980) *Maasmechelen en zijn verleden*, Maasmechelen.

Verder werd contact opgenomen met *Dhr. Piet Janssen* (Pastoor Uikhoven), *Dhr. Eric Keulers* (Voorzitter Kerkfabriek Uikhoven), *Dhr. Luc Herbots* (Kerkfederatie Maasmechelen-Zuid) en *Elisabeth Kovalofszki* (Dienst begraafplaatsen van de stad Maasmechelen).

Om een zicht te bekomen op de reeds gekende archeologische waarnemingen binnen het onderzoeksgebied en zijn directe omgeving werd de *Centrale Archeologische Inventaris* geraadpleegd.

De ligging van eventuele ondergrondse kabels en leidingen werd opgevraagd via KLIP. *Dhr. Chris Bruggen* (*Heijmans NV*) bezorgde de benodigde informatie over het geplande nieuwbouwproject. Tot slot, werd het terrein op 22 maart 2016 bezocht. Op deze wijze kon een beeld bekomen worden van de gaafheid van het onderzoeksgebied.

Het landschappelijke proefputtenonderzoek werd op 8 april 2016 uitgevoerd door *Chris Cammaer* (*ACC Geology*) en *Joris Steegmans* (*Aron bvba*). *Grondwerken Pijkels* uit Maasmechelen stond in voor de graafwerken. De digitale opmeting van de proefputten gebeurde door *ARON bvba*.

De putten, vier in totaal, werden conform de bijzondere voorwaarden in een WNW-OZO georiënteerd transect uitgevoerd, dwars op de Maas. Hoewel dit onderzoek in se niet gericht was op het detecteren en waarderen van archeologische sites, diende het onderzoek cfr. de minimumnormen uitgevoerd te worden. Elk vlak werd

eerst gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische sporen en/of vondsten. Indien dergelijke elementen werden aangetroffen, dienden ze eerst opgegraven te worden.

De vier profielputten (ca. 2 x 2 m) werden machinaal aangelegd tot op een diepte variërend van 210 tot 245 cm onder het maaiveld. Het NO-profiel van elke put werd opgeschoond, gefotografeerd, beschreven en ingetekend op schaal 1:20.² De contouren en de diepte van de proefputten en de hoogte van het maaiveld werden digitaal ingemeten. Na de registratie werden de putten terug gedicht.

De inplanting van de proefputten werd aangeduid op een algemeen overzichtsplan.³ Bij de uitwerking van het onderzoek werd een databank opgesteld met een fotolijst.⁴

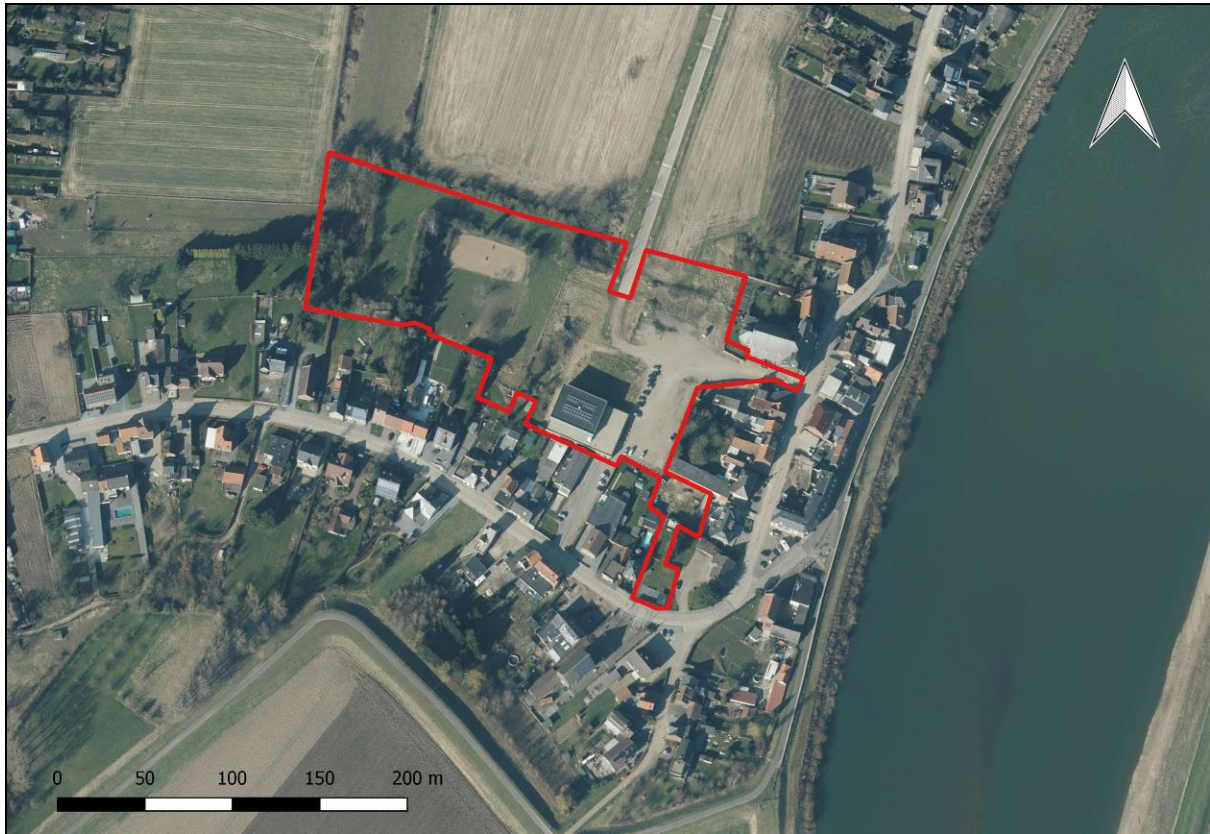
² Zie bijlage 7.

³ Zie bijlage 6.

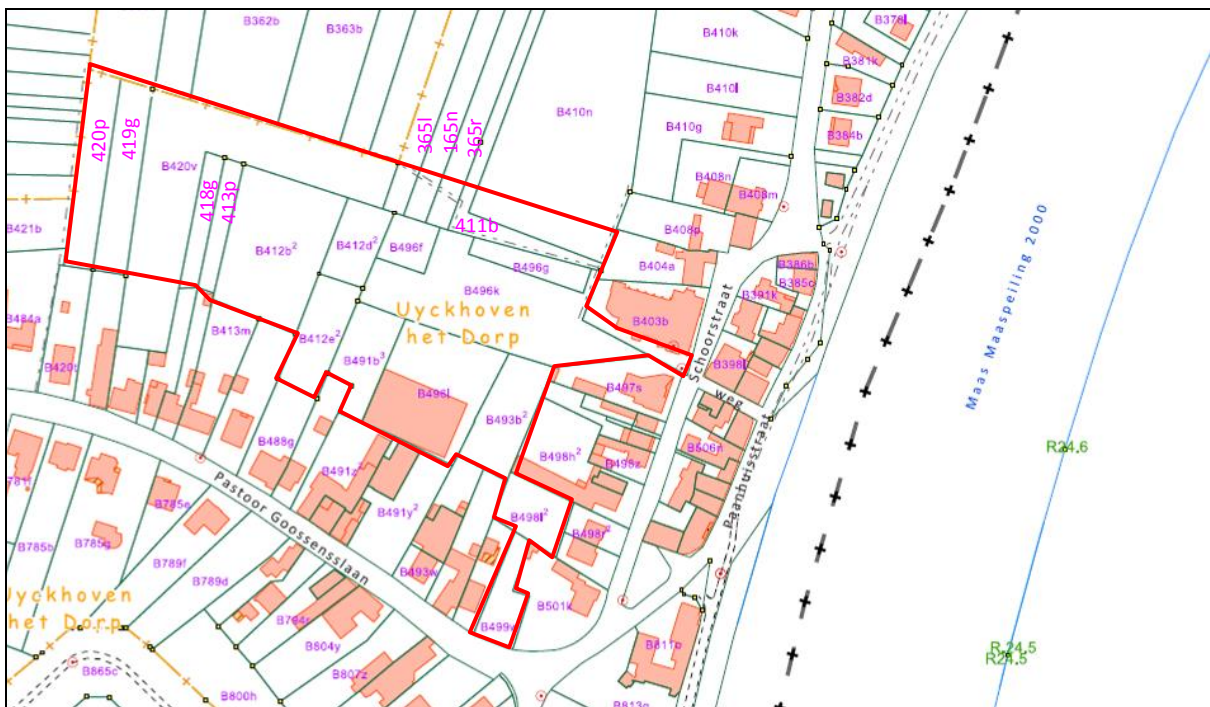
⁴ Zie bijlage 4.

3. Onderzoeksresultaten

3.1 Algemene situering van het onderzoeksgebied

Afb. 2: Kleurenorthofoto met situering van het onderzoeksgebied (rood). (Bron: Geopunt/QGIS).

Afb. 3: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied (Bron: CADGIS).

Het onderzoeksgebied situeert zich aan de Schoorstraat, in het centrum van Uikhoven, deelgemeente van Maasmechelen. De terrein wordt in het noorden begrensd door velden langs de Herkveldstraat, die een verbinding maakt met het terrein en de meer noordelijk gelegen Ruitersstraat. Velden en huizen langs respectievelijk de Uikhovenstraat, Pastoor Goossenslaan en de Schoorstraat begrenzen het terrein respectievelijk in het westen, zuiden en oosten. Het projectgebied grenst in het oosten aan de Sint-Niklaaskerk. Een deel van het projectgebied valt bovendien binnen het perceel waartoe de kerk aan behoort (Afb. 2).

Het terrein is kadastraal gekend als Afdeling 8, Sectie B, percelen 365L (deel), 365N (deel), 365R (deel), 403B (deel), 410N (deel), 411B (deel), 412B2, 412D2, 412^E2, 413P, 418G, 419G, 420P, 420V (deel), 491B3, 493B2, 496F, 496K, 496G, 498L2 en 499W en heeft een oppervlakte van ca. 2,5 ha (Afb. 3). Hiervan is ca. 1050 m² bebouwd met een sporthal. De rest van het terrein wordt ingenomen door een met kiezels bedekte parking, die zich ten noorden en oosten van de sporthal bevindt. De westelijke helft van het terrein is in gebruik als braakliggend weide- en landbouwgebied. Meerdere grondhopen situeren zich in deze zone. Het meest zuidoostelijke deel van de projectzone (percelen 498L2 en 499W) wordt ingenomen door enkele achterliggende tuinen langs de Pastoor Goossenslaan en Schoorstraat. Op perceel 499W staan enkele bijgebouwen (oa. een carport).

Afb. 4: Bezoek aan het onderzoeksgebied op 22/03/2016 met zicht op de Sint-Niklaaskerk vanop de parking, foto genomen uit het zuidwesten.

Afb. 5: Bezoek aan het onderzoeksgebied op 22/03/2016 met zicht op de sporthal en parking, foto genomen uit het noordoosten.

Afb. 6: Bezoek aan het onderzoeksgebied op 22/03/2016 met zicht op het westelijke onderzoeksdeel. Foto genomen uit het oosten.

Afb. 7: Bezoek aan het onderzoeksgebied op 22/03/2016 met zicht op de sporthal. Foto genomen uit het noorden.

Geografisch gezien behoort het onderzoeksgebied tot de Maasvallei. Het Maaslandse landschap is tweedelig en bestaat uit drie laagterrassen in het westen, aanleunend bij het Kempisch Plateau, en in het oosten een brede alluviale gordel langsheen de stroom.

Tot het Vroeg-Pleistoceen was de Maas een bijrivier van de Rijn en liep ze niet in de huidige richting, maar van Luik richting Aken. Toen de Maas in de Elster- of Mindelijstijd (470.000 tot 420.000 jaar geleden) een massa puin uit de Ardennen te verwerken kreeg, verstopte de benedenloop van de Maas geleidelijk, totdat de rivier door haar noordelijke waterscheidingsrug brak en zich in de vlakte stortte. Al dit materiaal werd afgezet in een grote puinkegel, het huidige Kempisch Plateau of Hoogterras van de Maas.⁵

Volgens Paulissen is de evolutie van de Maas klimatologisch bepaald: erosie tijdens interglacialen en sedimentatie tijdens glacialen. Het Rissglaciaal (380.000 tot 130.000 jaar geleden) is de belangrijkste periode voor de vorming van de huidige Maasvallei met de vorming van twee Middenterassen. In een eerste deel van het Rissglaciaal (Riss I) werd het terras van Caberg-Pietersem gevormd, in een tweede deel (Riss II) het terras van Eisden-Lanklaar. Dit laatste kenmerkt zich door een zeer laag kwartsperscentage, duidelijk lager dan alle hogere niveaus, wat wordt veroorzaakt door de aanvoer van fris, nieuw puin uit de Ardennen. Beide sedimentatieperioden, overeenkomend met de vorming van beide terrassen, zijn gescheiden door een belangrijke erosieperiode die resulteert in een kleine steilrand nabij Lanaken. Deze erosieperiode is waarschijnlijk te wijten aan een klimaatsverbetering tijdens het Rissglaciaal. Tijdens het Riss-Würminterglaciaal (Eem, 130.000 tot 117.000 jaar geleden) werd de Maas terug een erosieve rivier en ruimde de Rissterrassen gedeeltelijk op. Een opnieuw verwilderde rivier zette tijdens het Würmglaciaal (Wurm) het terras van Mechelen-aan-de-Maas af. De grindafzettingen uit dit niveau zijn voornamelijk remaniëringen van oudere terrassen. Tijdens het Tardiglaciaal verliep de grindsedimentatie door de verwilderde Maas verder en het terras van Geistingen werd opgebouwd en bedekt door een zandig alluvium.⁶

De terrassen dalen in noordelijke en oostelijke richting naar de Maas en variëren in hoogte van 65 m tot 40 m boven de zeespiegel. De overgang van het ene terras naar het andere is tijdens de laatste ijstijd (116.000 tot 8000 BC) met fijn geel zand of dekzand afgedekt. Deze zone wordt dan ook vaak met de term Maaslandse Kempen aangeduid. In deze dekzanden hebben zich plaatselijk tijdens het Tardiglaciaal (11.500- 8.000 B.C), de laatste fase van de laatste ijstijd, en recenter door verstuiwing duinmassieven kunnen vormen.

De alluviale strook in het oosten van de Maasvallei is gemiddeld een viertal kilometer breed en over de hele lengte van de Maas aanwezig. Zij is opgebouwd met recente rivieraanslibbingen uit het Holoceen en bestaat uit leem en klei (*Formatie van Leut*), rustend op grindbanken (*Stokkem-grinden*). De afzettingwijze van deze twee lagen is verschillend: de grinden werden steeds afgezet in de eigenlijke Maasbedding, terwijl de bovenliggende lemen en kleien worden afgezet tijdens overstromingen. De dikte van de *Formatie van Leut* varieert van minder dan 1 m op de grindbanken tot 5 m in de geulen en kan op zeer korte afstand veranderen.⁷ De *Stokkem-grinden* bestaan uit een fijn tot grof grind met beperkte bijmenging van leem en voornamelijk grof zand. De dikte van het pakket *Stokkem-grinden* varieert tussen 5 m en 20 m. Hierbij moet echter duidelijk gezegd worden dat het onderste deel van dit grindpakket waarschijnlijk uit oudere grinden bestaat (Geistingen-grinden, Maasmechelen grinden of Eisden-Lanklaar grinden) die nog niet herwerkt zijn door de huidige Maas.⁸

In de Maasvallei komen enkele positieve reliëfs voor: we denken onder meer aan de dekzandeilanden te Leut en Boorseme. De alluviale vlakte is verder versneden door een groot aantal verlaten stroomgeulen, die zich in verschillende verlandingsstadia bevinden: van moerassen tot volledig opgevulde depressies. Wanneer de verschillende meanders bij perioden met hoogwater buiten haar oevers traden gaven ze het ontstaan aan enkele typische rivier vormen: oeverwallen en komgronden.⁹ Alhoewel de alluviale vlakte regelmatig wordt overstroomd en zandige sedimenten worden afgezet in de onmiddellijke nabijheid van de stroom, terwijl fijnere sedimenten verder worden getransporteerd, bouwt de Maas geen morfologisch merkbare oeverwallen op. Door de talrijke stroomverplaatsingen en migraties van de bedding, kan de oeverwal, initiaal steeds

⁵ <http://www.rlkm.be/nl/hoge-kempen/erfgoed-databank/text/>

⁶ Beerten 2005, 14-15; Paulissen 1973: 27-33.

⁷ Beerten 2005, 22.

⁸ Beerten 2005, 23.

⁹ Cammaer sd, 11; Paulissen 1973, 27-33.

aanwezig, zich niet ontwikkelen. Deze oeverwalsedimenten worden nadien, samen met de opgevulde oude bedding, gefossiliseerd door materiaal van recentere overstromingen.¹⁰

Uit de vele stroomgeulen valt op te maken dat de Maas zich doorheen de tijd meermaals heeft verplaatst (Afb. 8). Zo zou de Romeinse Maas volgens Paulissen meer westwaarts – tegen de rand van het dekzandgebied aan – gestroomd hebben. Vlak ten westen van het onderzoeksgebied, op de grens met de gemeente Rekem, is dan weer een oude Maasgeul aanwezig die omstreeks 3990 BC $\pm$ 110 gedateerd wordt.¹¹

Het onderzoeksgebied is in de alluviale vlakte van de Maas gelegen op een hoogte van ca. 44 m TAW. Een oude Maasbedding situeert zich in het centrale en oostelijke deel van het onderzoeksgebied. De ouderdom van deze bedding is niet gekend. Wel is deze volledig verland.¹² De Maas, die de grens met Nederland vormt, stroomt ca. 70 m ten oosten van het onderzoeksgebied. Uikhoven lag tot in de 12de eeuw op de rechteroever van de Maas. Omstreeks 1150-1179 kreeg de Maas de stroming die ze ook vandaag kent, waardoor het dorp zich sindsdien op de linkeroever van de Maas situeert.¹³ Ook later overstroomde de Maas echter nog meermaals. In 1624 besloot de graaf van Rekem een dijk en een bakstenen muur aan te leggen om de inwoners van Uikhoven nog meer waterrellende te besparen. Regelmatig moesten deze dijken versterkt, verhoogd of verlengd worden. Toch waren er nog regelmatig overstromingen: o.a. in 1728, 1729, 1740, 1778, 1880-1881 en 1926.¹⁴

Afb. 8: De maas tussen Neerharen en Maasmechelen met in het lichtgroen de dekzanden op het terras van Maasmechelen, in het groen de alluviale vlakte, in het zwart de oude Maasbeddingen en uiterst links de vermoedelijke Romeinse Maas. In het rood wordt het onderzoeksgebied gesitueerd. Dit ligt op een mogelijke oude Maasbedding. (Bron: Paulissen 1973, fig. 7, p. 47 en bewerking Chris Cammaer).

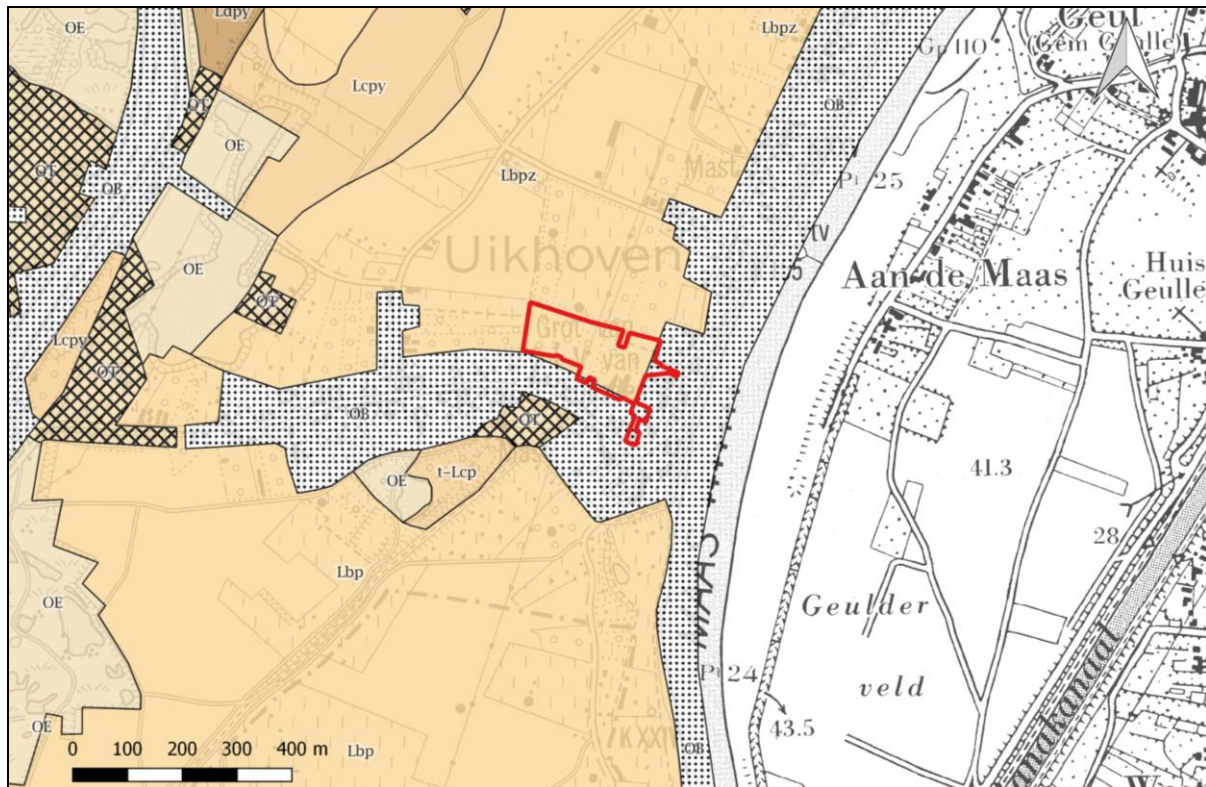
¹⁰ Paulissen 1973b, 124-126.

¹¹ Paulissen 1973: 48-49.

¹² Paulissen 1973: 48-49.

¹³ Verbois 1978, 1-2.

¹⁴ Verbois 1978, 27; Coenen 1980, 247-249, 263.

Afb. 9: Topografische kaart met overlap van de bodemkaart en situering van het onderzoeksgebied (rood). (Bron: Bodemverkenner/QGIS).

Volgens de bodemkaart (Afb.9) wordt het meest oostelijke en zuidelijke deel van het onderzoeksgebied – langs de Schoorstraat en Pastoor Goossenslaan – ingenomen door een OB-bodem, een door bebouwing geroerde bodem.

De rest van het terrein staat als een Lbpz-bodem gekarteerd. Deze droge gronden op alluviale zandleem vertonen geen profielontwikkeling en bestaan uit een Ap-horizont die rust op een bruingrijze C-horizont. In de meeste gevallen gaat deze zandlemige bovenlaag over op een lemige of kleiige ondergrond, die enige overeenkomst vertoont met de kenmerken van een textuur B-horizont. Aangezien dergelijke gronden uitsluitend voorkomen in de Maasvallei mag de granulometrische variatie toegeschreven worden aan het alluviaal karakter van de afzetting. Variante in het moedermateriaal '....z' wijst erop dat de sedimenten lichter - zandiger - worden in de diepte.¹⁵

Rondom het onderzoeksgebied worden zwak tot matig gleyige gronden op zandleem (t-Lcp, Lcpy en Ldpy) gekarteerd. Ook deze gronden werden gevormd op zandlemig Maasalluvium. De bodems vertonen geen profielontwikkeling en bestaan uit een humeuze bouwlaag van ca. 20 cm, die op een bruingrijze tot bleek grijsbruine C-horizont rust. Deze gaat over in een roestige ondergrond (Cg) tussen 80 en 125 cm (Lcp) of 50 en 80 cm (Ldp) diepte. Variante in de moederbodem '...y' geeft weer dat de grond grover wordt in de diepte. Substraat 't-...' duidt het voorkomen van een grintsubstraat aan beginnend op geringe of matige diepte (20-125 cm).¹⁶

3.2 Beknopte geschiedenis van het onderzoeksgebied

De naam Uikhoven komt voor de eerste maal voor in 1298 als *Udenhoven* en wordt verklaard als 'hoeve van de Frankische boer Udec of Uddenc'.¹⁷ Tot in de 12de eeuw lag Uikhoven op de rechteroever van de Maas, die

¹⁵ Baeyens 1978, 39-40.

¹⁶ Baeyens 1978, 40-41.

¹⁷ Verbois 1978, 40; Coenen 1980, 244-245.

de grens vormde tussen Uikhoven en Rekem.¹⁸ Het dorp vormde samen met het Nederlandse Geulle één grondgebied, dat toebehoorde aan de keizerlijke abdij van Sint Cornelis-Munster, bij Aken, die in 817 door Lodewijk de Vrome werd gesticht.¹⁹ Toen ca. 1179 de Maas een andere geul koos werd Uikhoven van Geulle gescheiden. Beide dorpen bleven wel afhankelijk van de abdij tot in 1298. In dat jaar verkocht Reinholt, abt van de abdij, zijn recht op de goederen van Geulle en Uikhoven aan Walram, de heer van Montjoie en Valkenburg. Deze ruilde in 1300 Uikhoven om tegen het Nederlandse Ulestraten, dat aan de landheer van Rekem toebehoorde.²⁰ Vanaf 1795 werd Uikhoven een autonome gemeente.²¹

De grens tussen Rekem en Uikhoven werd oorspronkelijk gevormd door de oude Maasbedding.²² Nadat Napoleon in 1808 een smal kanaal (*la rigole*) liet graven om het Canal du Nord van water te voorzien, veroorzaakte dit kanaal echter een scheiding (Afb. 10). Willem I verbreedde dit kanaal in 1822 om Maastricht met 's-Hertogenbosch te verbinden. Op deze manier kwam de Zuid-Willemsvaart tot stand. Omdat boeren een grote omweg moesten maken, sloten Rekem en Uikhoven in 1826 een overeenkomst, waarbij gronden langs beide zijden van de Zuid-Willemsvaart werden omgeuild.²³

Afb. 10: Detail uit de kaart van het Grand Canal du Nord, deel van Antwerpen naar Maastricht en Venlo - Rheinberg, in het zwart staan de gerealiseerde delen aangeduid. Uikhoven lag ten oosten van het kanaal (*la rigole*) (Bron: Regionaal Historisch Centrum Limburg, RAL K 602).

Op kerkelijk vlak was het dorp eertijds afhankelijk van de parochiekerk van Geulle. Een aantekening in de kerkregisters die door pastoor Liesens (pastoor van 1777-1809) overgenomen werd uit oudere registers vermeldt: *'Eertijds bestond te Uikhoven een kapel met een beneficie eraan verbonden, ze was afhankelijk van de parochie Geul en werd later door een parochiekerk of kwartekapel vervangen. De abt van Sint-Cornelis-Munster bezat het patronaat over de kerk en benoemde de pastoors.'*²⁴

Naar alle waarschijnlijkheid werd een eerste kapel in de 12de eeuw opgericht, toen de Maas van loop was veranderd en Uikhoven van Geulle gescheiden werd. Aangezien de H. Nicolaas in onze streken niet voor de 11de eeuw werd vereerd, wordt vermoed dat deze kapel niet voor de 11de eeuw bestond. In een tekst van 1298 wordt voor de eerste maal een kerk vermeld. Deze kerk was gebouwd in Maaskeien en hing nog steeds van Geulle af. De kerk werd in 1558 zelfstandig en maakte vanaf dan deel uit van het dekenaat Susteren, in 1589

¹⁸ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/120378>

¹⁹ Verbois 1978, 3-4; Coenen 1980, 247; <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/120378>

²⁰ Verbois 1978, 3-4; Coenen 1980, 247.

²¹ Coenen 1980, 247-249.

²² Verbois 1978, 4.

²³ Verbois 1978, 44-45; Renmans 1969, 118; Coenen 1980, 247, 253.

²⁴ Verbois 1978, 44.

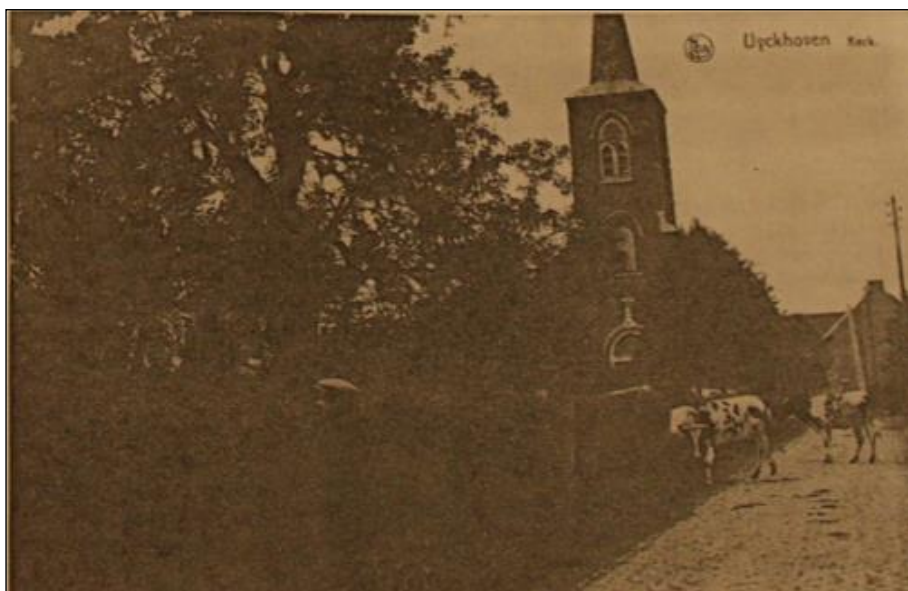
ging ze over naar het dekenaat Maaseik. In 1623 zou op vraag van graaf Ernest de parochie zijn opgericht door de bisschop van Luik.²⁵

De oude kerk werd meermaals hersteld: in 1662 waren hertellingen nodig; in 1751 wordt de algemene volksvergadering samengeroepen in verband met de plannen voor de bouw van een toren, het vernieuwen van het dak en het portaal van de sacristie. Begin november 1751 begonnen de werken aan de opbouw van de toren en half juni 1752 aan het portaal. Op basis van de aangekochte materialen (oa. lood, leien en planken) en een beschrijving van pastoor Noben (pastoor van 1830-1846) die het oude kerkje gekend heeft, kan een beeld gevormd worden van deze oude kerk. Hij schrijft: *'De Kerk van Uckhoven is een klein vierkantig gebouw, de muren zijn van stenen en schijnt volgens hare bouwkunde zeer oud te zijn, ...; de toren is geen afzonderlijk gebouw, maar staat aan de westzijde op de muur der kerk; de kerk is te klein voor deze parochie, zij is gelegen midden op het kerkhof. Het kerkhof is omringd met muren, behalve aan de Noordzijde, waar de haag van den tuin der pastorij tot sluiting dient; het zelve is omtrent 16 aren groot, hebbende tot reingenoten, ten oosten de straat, ten zuiden en westen Machiel Haerden en ten noorden de pastorij; de ingang is aan de oostzijde.....'*²⁶

De kerk werd gesloten tijdens de Franse Revolutie en werd op 6 september 1802, toen de vrijheid van godsdienst was toegelaten, heropend. Na het concordaat van Napoleon met Rome werden, bij decreet van 1 januari 1804, vele kleine parochies afgeschaft en als bijkapel bij een naastgelegen parochie gevoegd. Uikhoven werd zo de bijkapel van Boorsele. Deze situatie bleef tot in 1843 toen zij opnieuw als afzonderlijke parochie werd ingericht.²⁷

Aangezien de kerk hoe langer hoe meer bouwgebreken vertoonde en te klein werd bevonden, besloot men, onder leiding van pastoor Pernot (pastoor van 1854-1880) een nieuwe kerk te bouwen. De werken aan deze driebeukige neogotische kerk begonnen in 1857. Ook deze kerk bleek echter al vlug te klein, waardoor pastoor Goossens (pastoor van 1915-1957) een nieuw plan liet opmaken om de kerk te vergroten. In 1939 werd deze vergroting tot stand gebracht.²⁸

Een kerkhof was aanwezig rondom de kerk (zie *infra*, *iconografische bronnen*). Hoewel hierover geen gegevens voorhanden zijn, kan vermoed worden dat deze teruggaat tot de oprichting van de eerste kapel (vermoedelijk ca. 12de eeuw). Het kerkhof bleef in gebruik tot het midden van de jaren '80 van de 20ste eeuw, toen het nieuwe kerkhof aan de Ruitersstraat in gebruik werd genomen.²⁹ Er is momenteel niet geweten of het oude kerkhof naar aanleiding hiervan geruimd werd.

Afb. 11: De kerk van Uikhoven op een oude foto (Bron: Coenen 1980, 246).

²⁵ Verbois 1978, 44-45; Renmans 1969, 118; Coenen 1980, 247, 253.

²⁶ Verbois 1978, 49-51.

²⁷ Verbois 1978, 70.

²⁸ Verbois 1978, 51-52; Coenen 1980, 253.

²⁹ Bron: Elisabeth Kovalofski (Gemeente Maasmechelen, Patrimonium & Mobiliteit – Begraafplaatsen)

3.3 Het onderzoeksgebied op de iconografische bronnen

Op de *Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden*, opgenomen op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778, Afb. 12), wordt Uikhoven aangeduid binnen de vrije heerlijkheid Rekem (paars), op het grensgebied met de *enclave Liégeois* (geel), waartoe o.a. Neerharen, Herbricht en het Sint-Pieterskasteel van Lanaken behoorden. Op de kaart lijkt de huidige Schoorstraat, die parallel met de Maas loopt, te zijn aangeduid. De huidige Pastoor Goossenslaan, wordt in het zuiden als een met bomen omzoomde dreef weergegeven.

Aangezien de kerk ten oosten van de Schoorstraat wordt afgebeeld, dienen we deze kaart met de nodige voorzichtigheid te interpreteren. De Ferrariskaart geeft voor dit deel van Limburg vaak geen betrouwbaar beeld. Het blijft daarom onduidelijk of we hieruit mogen besluiten dat de oude kerk zich effectief ten oosten van de weg bevond of de oude weg zich meer in westelijke richting situeerde. De kerk bevindt zich in het noordelijke deel van een door hagen omzoomd perceel en wordt zowel in het zuiden als oosten door een kerkhof omgeven. Bebouwing situeerde zich voornamelijk langs de Schoorstraat, hoewel ook de meest zuidoostelijke hoek van de Pastoor Goossenslaan was bebouwd. Indien we ervan uitgaan dat de afgebeelde weg de Schoorstraat aanduidt, wordt het onderzoeksgebied ingenomen door enkele hoeven langs deze wegen. Boomgaarden worden rondom deze huizen afgebeeld. Verder wordt het terrein door landbouw- en akkergrond ingenomen waarin meerdere door hagen omzoomde percelen te herkennen zijn.

De oorspronkelijke bebouwing langsheen de Schoorstraat breidde zich in de eerste helft van de 19de eeuw uit langsheen de Pastoor Goossenslaan, de weg naar Rekem. De *Tranchotkaart* (Afb. 13, 1803-1820), genoemd naar Tranchot, een Franse kolonel onder wiens leiding de door de Fransen geannexeerde gebieden in het begin van de 19de eeuw in kaart werden gebracht, geeft deze situatie weer.³⁰ Op deze kaart bevindt de kerk zich ten westen van de Schoorstraat en in het midden van een met hagen omzoomd perceel. Het terrein is bebouwd ter hoogte van de Pastoor Goossenslaan. De rest van het terrein wordt ingenomen door boomgaarden en door landbouwgrond in het meest noordelijke deel.

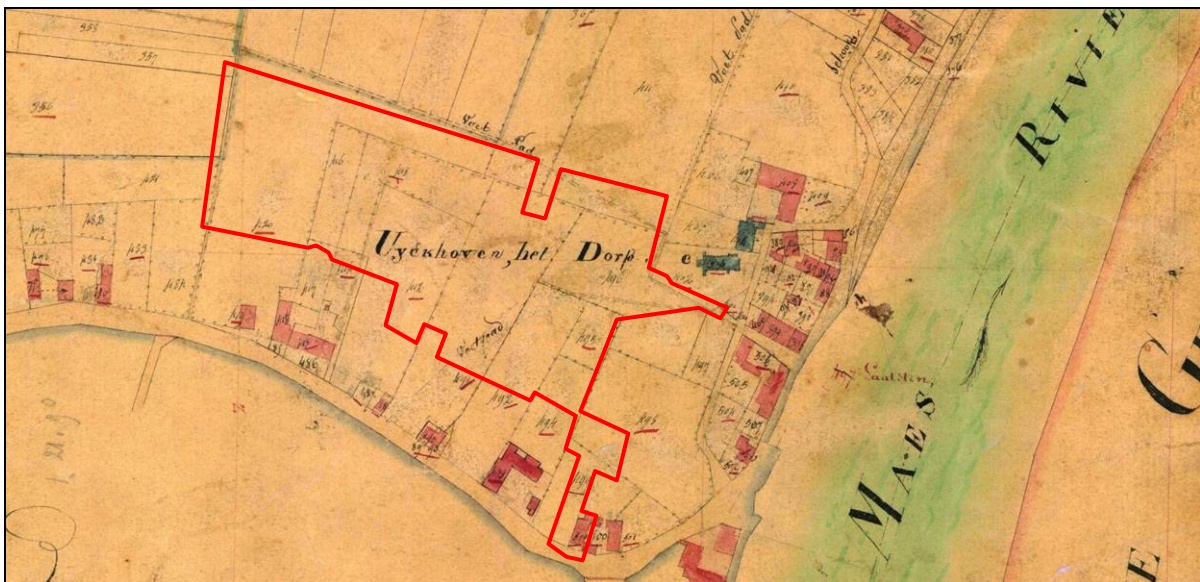
Afb. 12: Detail uit de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden met schematische aanduiding van het onderzoeksgebied (rood), 1771-1777 (Bron: Geopunt/QGis)

³⁰ Graatsma 1993.

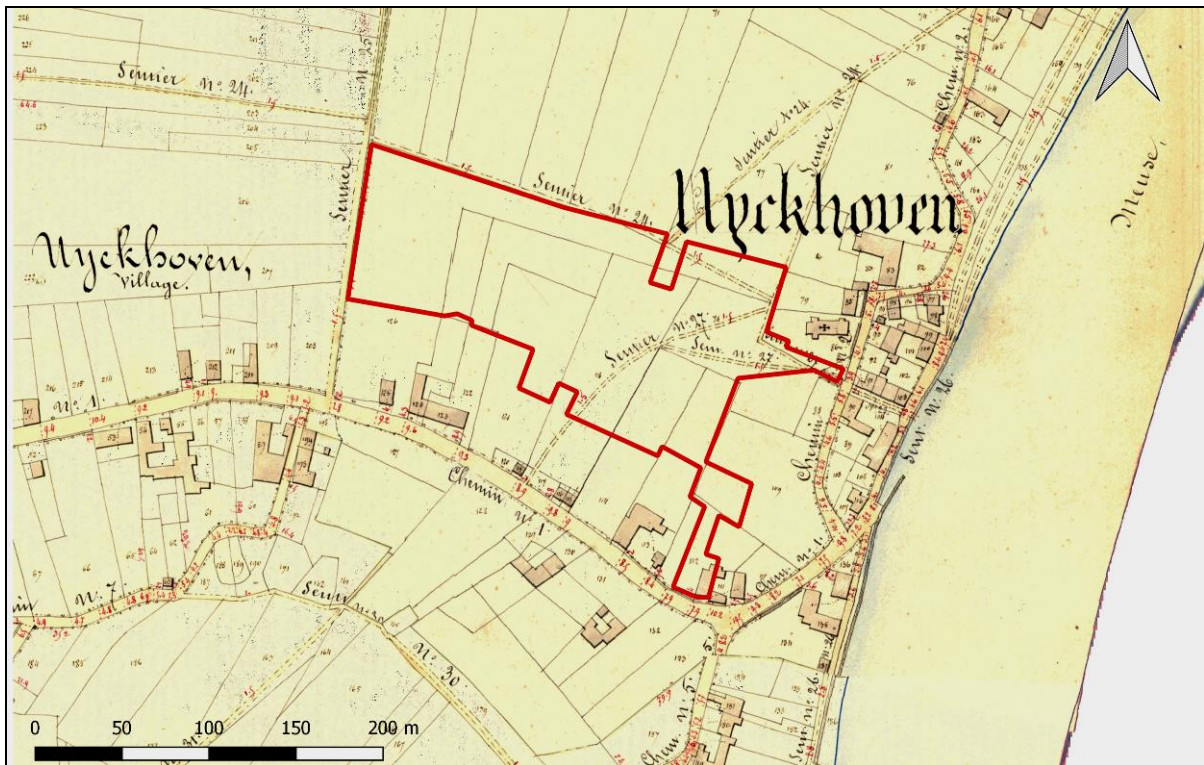
Afb. 13: Detail uit de Tranchotkaart 73 Rekem-74 Valkenburg (1803-1820) met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) en de kerk (blauw) (Bron: <http://imagebase.ubvu.vu.nl/cdm/deepzoom/collection/krt/id/5629/show/5624>).

Op de *Primitieve kadasterkaart* (ca. 1825-1850, Afb. 14) en de *Atlas der buurtwegen* (ca. 1841, Afb. 15) kan het onderzoeksgebied goed gesitueerd worden. Op deze kaarten is een sterke overeenkomst met de huidige percelering vast te stellen. Het onderzoeksgebied is – met uitzondering van het perceel langs de Pastoor Goossenslaan – onbebouwd en wordt door verschillende veldwegen doorsneden. Ook het perceel van de kerk – dat ongeveer even groot is aangeduid als de huidige situatie – wordt door een veldweg begrensd. De aangeduide kerk geeft de oude kerk weer, die in 1857 door een neogotische kerk werd vervangen. Deze kerk bevond zich in het noorden van het perceel en werd zowel in het westen en zuiden, ter hoogte van het huidige onderzoeksgebied, vermoedelijk door een kerkhof ingenomen. De ingang bevond zich in het oosten. De pastorie situeert zich ten noorden van de kerk. Ook de *Vandermaelenkaart* (ca. 1850, Afb. 16) geeft een vergelijkbare situatie weer.

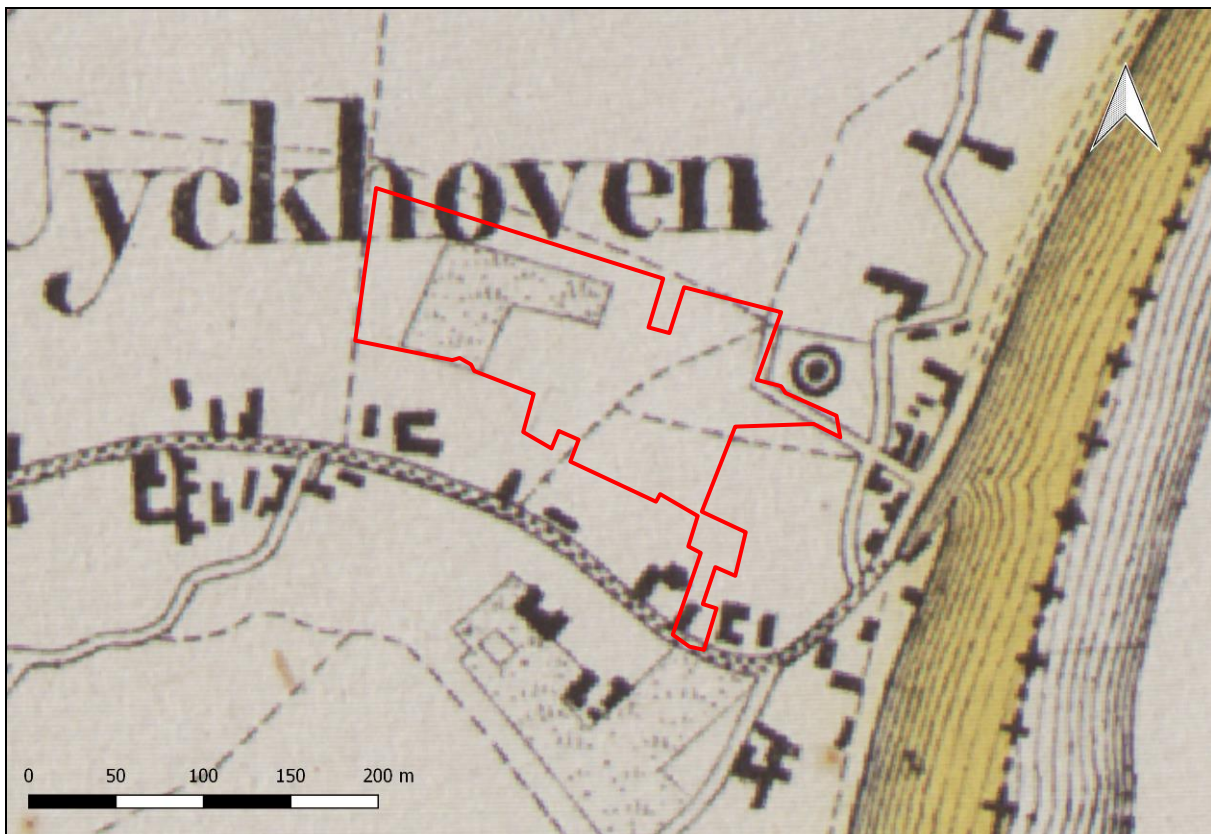

Afb. 14: Detail uit de Primitieve Kadasterkaart (1825-1850) met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Bron: Kadasterarchief Limburg).

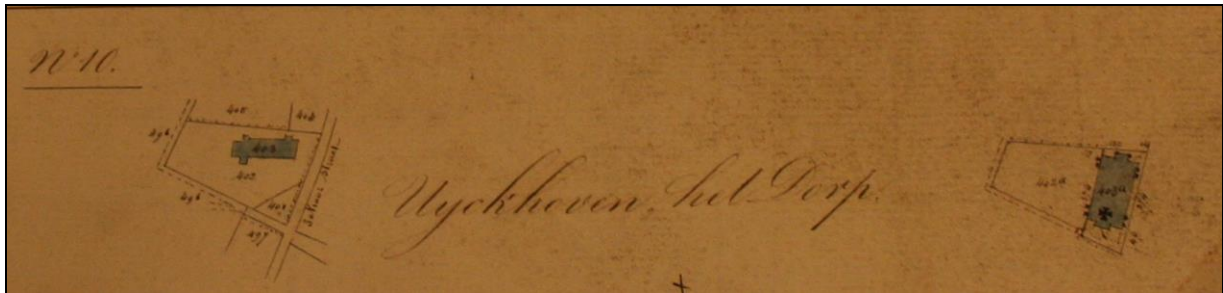
Afb. 15: Atlas van de Buurtwegen (ca. 1841) met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Bron: Geopunt/QGIS).

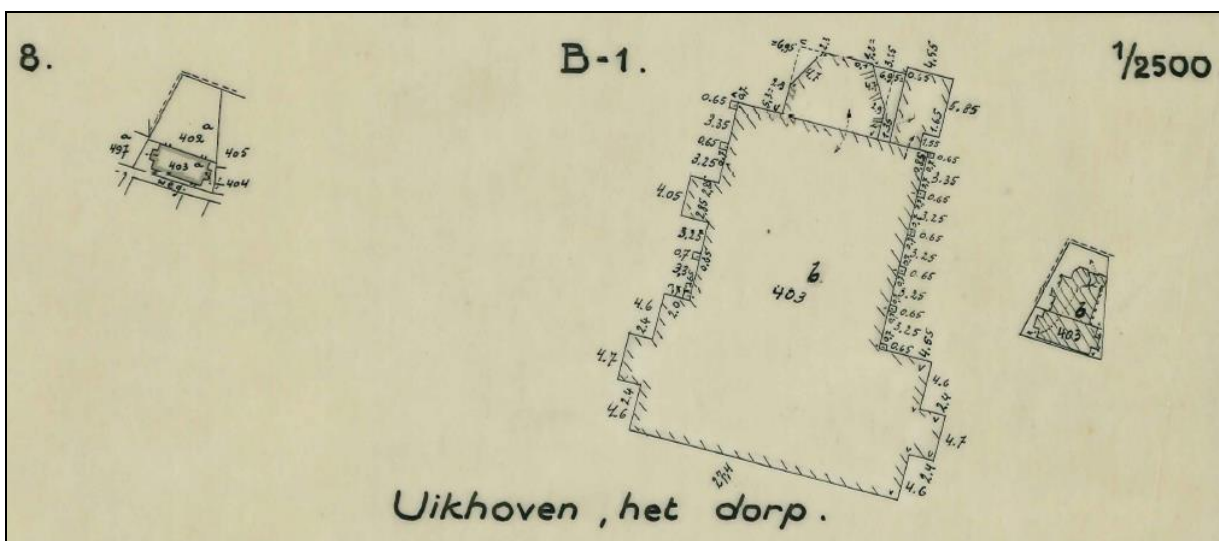
Afb. 16: Vandermaelenkaart (ca. 1846-1853) met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Bron: Geopunt/QGIS).

Op basis van de mutatieschetsen van het kadaster, oude luchtfoto's en de topografische kaarten van het NGI kan de verdere ontwikkeling van de percelen gevolgd worden. Op een mutatieschets van 1857 wordt duidelijk hoe de oude kerk, die zich in oost-west richting in het noorden van perceel 403 bevond, vervangen werd door een nieuwe kerk. Deze kerk werd in noord-zuid richting geplaatst en situeerde zich in het oostelijke deel van

het perceel. De ingang bevindt zich sindsdien in het zuiden (Afb. 17). In 1950 werd de kerk aanzienlijk tot zijn huidige vorm aanzienlijk vergroot in westelijke richting (Afb. 18). De kerk neemt sindsdien en groot deel van het perceel in, waardoor ook het oude kerkhof (deels) overbouwd werd.

Afb. 17: Mutatieschets uit 1857, waarop duidelijk wordt dat de oude kerk vervangen wordt (Bron: Archief van het kadaster, Kadaster Maasmechelen, 8ste afd, Sectie B, perceel 403: 1857/schets 10).

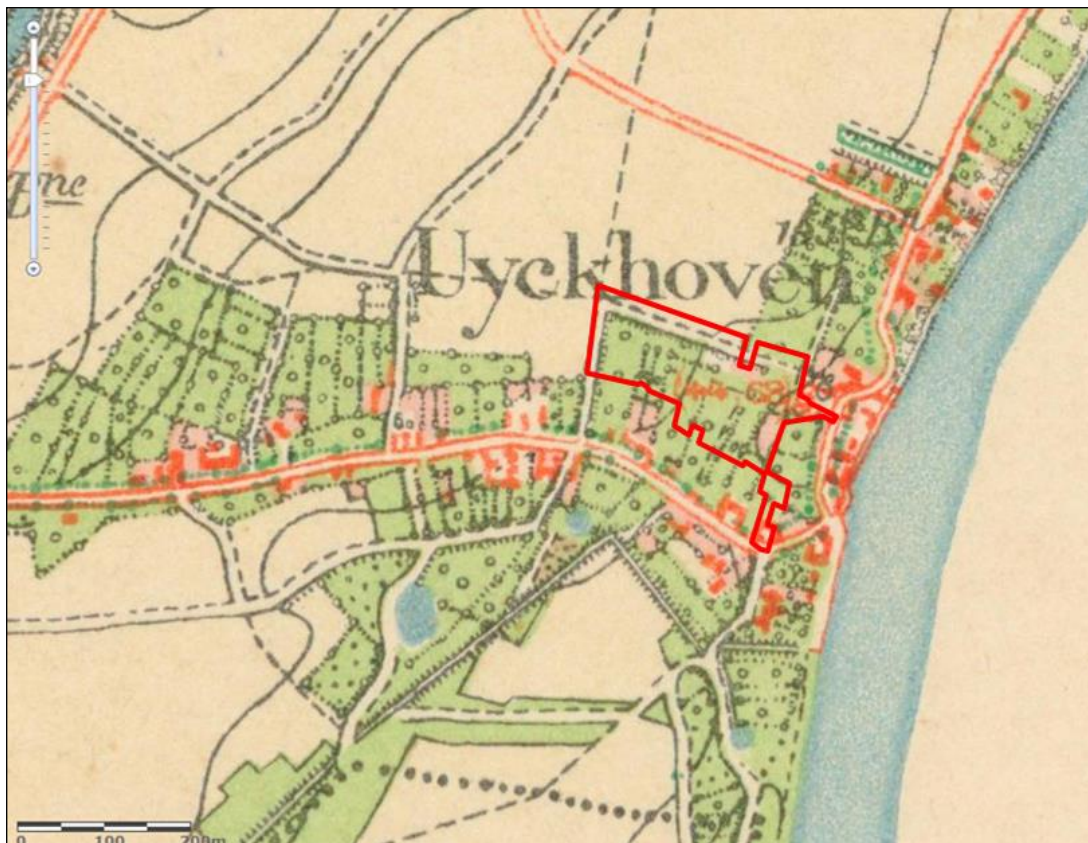

Afb. 18: Mutatieschets uit 1950, met vergroting van de kerk (Bron: Archief van het kadaster, Kadaster Maasmechelen, 8ste afd, Sectie B, perceel 403: 1950/schets 8).

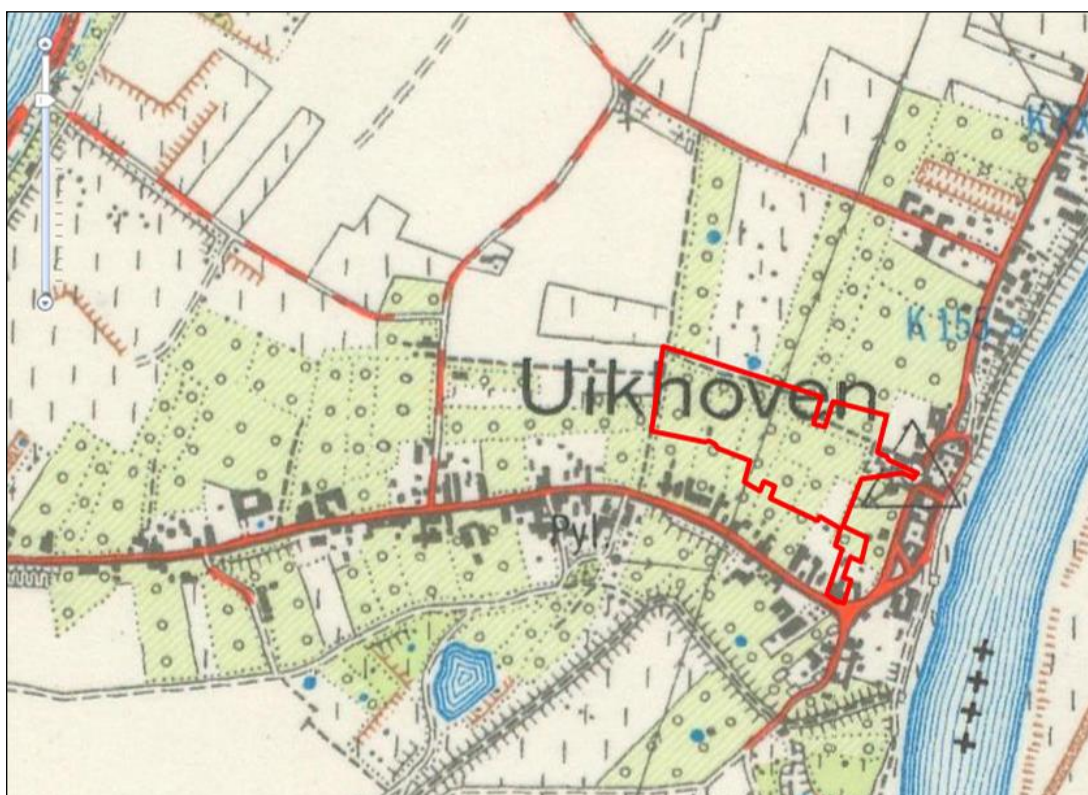
Op de topografische kaarten van 1873 (Afb. 19) en 1969 (Afb. 20) wordt duidelijk dat de rest van het terrein – met uitzondering van perceel 499 dat zich aan de Pastoor Goossenslaan bevindt – onbebouwd bleef tot ca. de jaren '70 van de vorige eeuw. Toen werd het perceel ter hoogte van de huidige sporthal bebouwd, zoals zichtbaar wordt op de luchtfoto van 1971 (Afb. 22) en de topografische kaart van 1981 (Afb. 21). Deze gebouwen – die het ganse perceel 496 innamen – maakten deel uit van een transportfirma³¹ en werden voor de oprichting van de sporthal in 2011 door het gemeentebestuur aangekocht en afgebroken (Afb. 23). De bebouwing op perceel 499 werd in de jaren 2000 afgebroken waarna het perceel als tuinzone van huis aan de Pastoor Goossenslaan 127 in gebruik werd genomen. Vandaag staan er een carport en bijgebouw.

³¹ Mondelinge mededeling van een buurtbewoner.

Afb. 19: Topografische kaart uit 1873 met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood). (Bron: Cartesius).

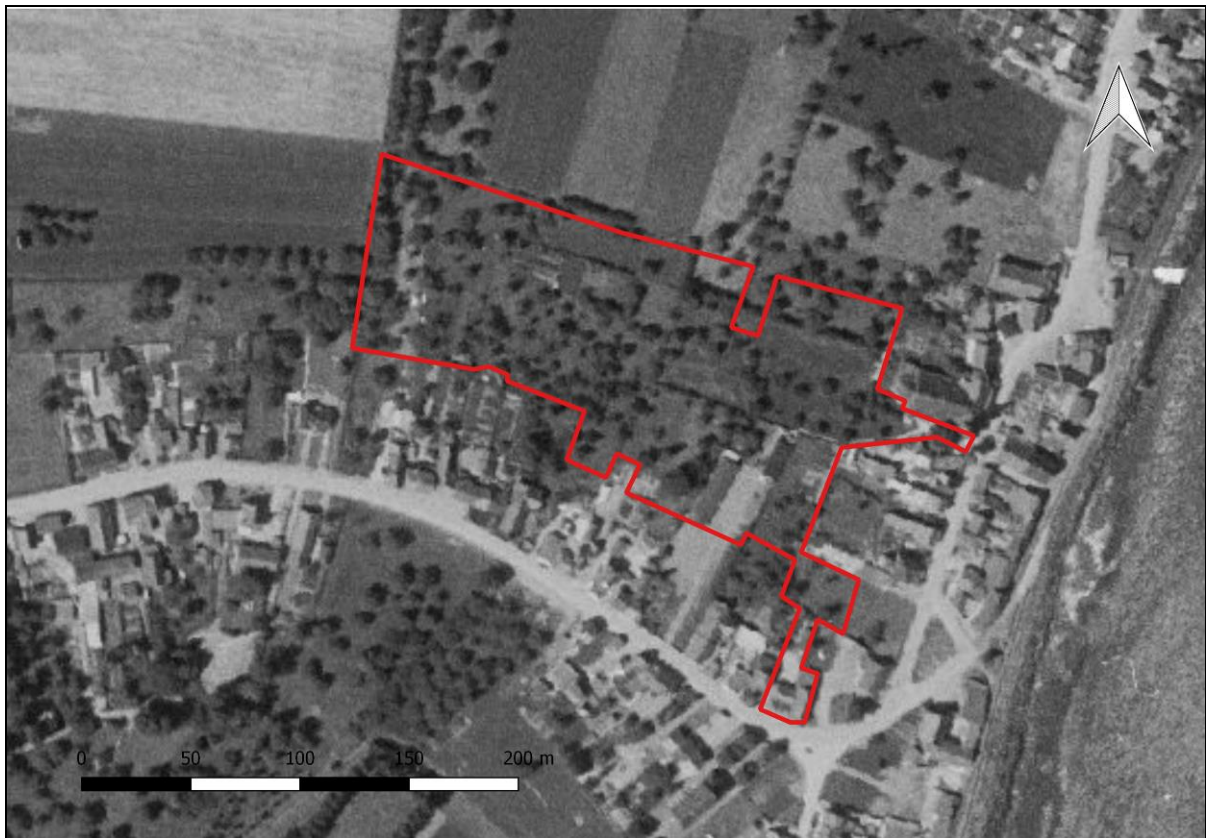

Afb. 20: Topografische kaart uit 1969 met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood). (Bron: Cartesius).

Afb. 21: Topografische kaart uit 1981 met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood). (Bron: Cartesius).

Afb. 22: Luchtfoto uit 1971, met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Bron: Geopunt/QGIS).

gelokaliseerde Romeinse en pre-Romeinse vondsten alle gelegen zijn op de dekzanden, bevrijd van de nadelige gevolgen van de Maas.³²

Onmiddellijk ten noorden van het onderzoeksgebied zou wel de losse vondst van een gouden munt uit de nieuwe tijd zijn aangetroffen. Meer gegevens hierover ontbreken echter (**CAI 209989**).

In de richting van Rekem werden meerdere Romeinse vondsten gedaan, o.a. ter hoogte van **CAI 51289**. Deze Romeinse aanwezigheid kan verklaard worden doordat de Romeinse heirbaan het grondgebied van Rekem in noord-zuid richting doorsneed. De heirbaan was doorheen de ganse Maasvallei op de grens van het dekzandgebied en de alluviale vlakte aangelegd en bevindt zich op ca. 2,9 km ten westen van het onderzoeksgebied.

4. Gaafheid van het onderzoeksgebied en aard van de toekomstige verstoring

Het projectgebied heeft een oppervlakte van ca. 2,5 ha. Hiervan is momenteel 1050 m² bebouwd met een sporthal. Deze sporthal, die in 2011 werd gebouwd, zal behouden blijven. De rest van het terrein wordt ingenomen door een met een kiezellaag verharde parking ten noorden en ten oosten van deze sporthal, en enkele braakliggende tuin-, weide- en landbouwgronden.

Bij het Kabel- en Leidingen Informatie Portaal (KLIP) werd informatie opgevraagd over de in het plangebied aanwezige nutsleidingen. *Afb.25* geeft een overzicht van deze leidingen. Op te merken hierbij is dat het merendeel van de aanwezige leidingen zich in het verlengde van de Herkveldstraat en in de richting van de sporthal en langsheen de kerk bevinden.

Afb. 25: GRB met aanduiding van de aanwezige nutsleidingen in de onderzoekszone (BRON: KLIP)

De Watergroep: Aanwezig langs de Herkveldstraat. Loopt in zuidelijke richting in de richting van de sporthal. De leiding loopt verder in ten westen van deze sporthal door in zuidelijke richting (zie *Afb. 25, blauw*).

Infrax: Dwars over het terrein lopen meerdere leidingen in het verlengde van de Herkveldstraat in de richting van de sporthal. Het betreft een laagspanningselektricitetskabel (*Afb. 25, rood*), een lagedruk gasleiding (*Afb. 25, paars*), een telekabel (*Afb. 25, groen*) en riolering (*Afb. 25, bruin*). Controle- en onderzoekputten van deze riolering zijn op het terrein zichtbaar. Openbare verlichting bevindt zich ten oosten van de sporthal (*Afb. 25, rood*). Langsheen de kerk zijn een aardgasleiding en elektriciteitsleidingen aanwezig (*Afb. 25, paars en rood*).

³² Paulissen 1973, 46.

Een hoogspanningsleiding bevindt zich ten noorden van de kerk en loopt over de in westelijke richting over het onderzoeksgebied. (Afb. 25, rode stippellijn).

Proximus: Aanwezig dwars over het onderzoeksgebied (Afb. 25, groen), vanuit de Herkvelweg in de richting van de sporthal. Een geplande leiding is voorzien ter hoogte van de toekomstige verkaveling (Afb. 25, groene stippellijn).

Agentschap Wegen en Verkeer, Aquafin en Telenet: beheren geen leidingen in deze zone

Afb. 26 geeft een overzicht van deze geplande werken. Het westelijke en noordelijke deel van het onderzoeksgebied zal verkaveld worden rondom een centrale wegenis. De zuidoostelijke zone zal door middel van een groenzone en parking, worden ingericht. Riolering wordt in een OZO-WNW richting in de centrale wegenis aangelegd. Een aftakking loopt in het oosten van het onderzoeksgebied, in zuidelijke richting, in de richting van de Pastoor Goossenslaan. Ter hoogte van de wegenis, parkings, groenzones en bouwzones is een verstoringsdiepte van max. 0,60 m voorzien. De riolering komt op een diepte van ca. 2 tot 2,5m te liggen.

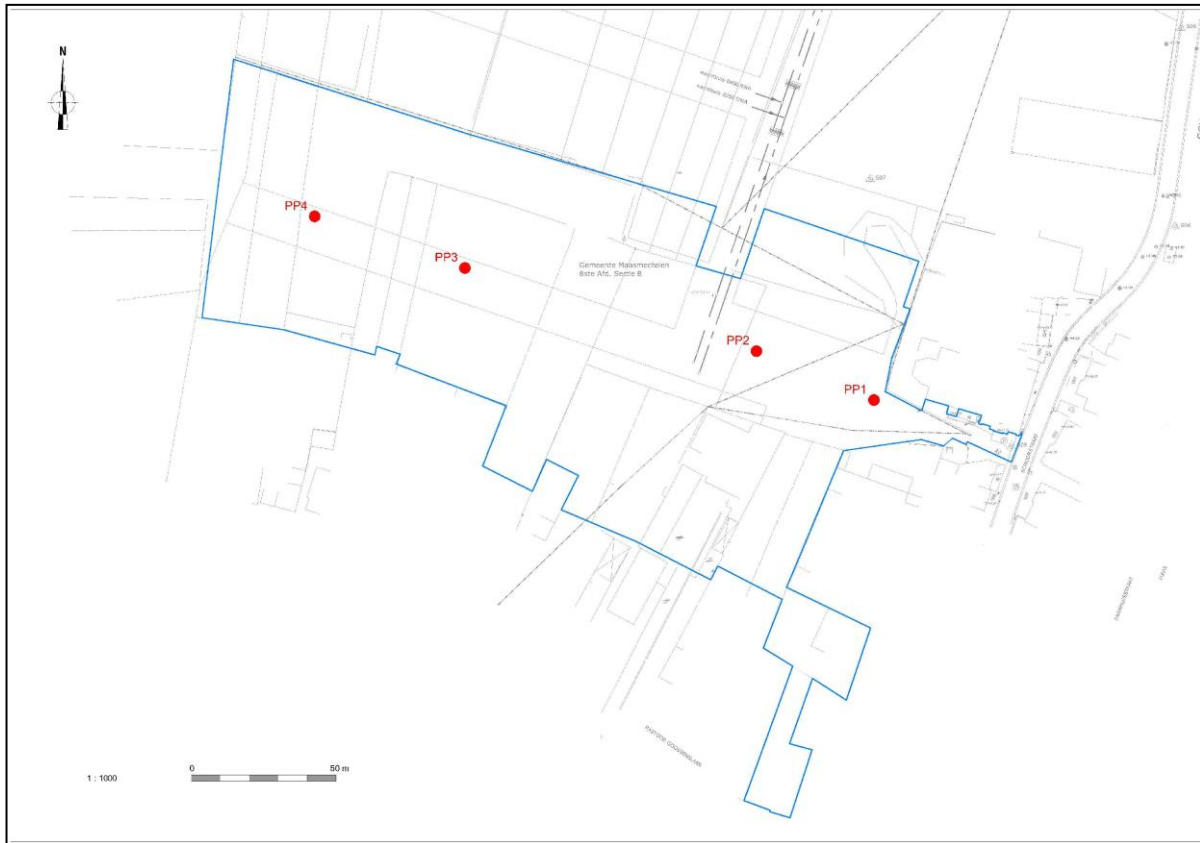

Afb. 26: Ontwerpplan met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw), de parking en wegenis (zwart), de bouwloten (groen) en de riolering (rood) (Bron: Heijmans bvba)

5. Het landschappelijk proefputtenonderzoek

Het doel van dit onderzoek bestaat in het bestuderen van de bodemopbouw. Hiervoor werden vier proefputten aangelegd in een WNW-OZO georiënteerd transect van ca. 200m lang, dwars op loop van de Maas (Afb. 27).

Afb. 27: Onderzoeksgebied met inplanting proefputten.

Volgens de bodemkaart (Afb.9) wordt het meest oostelijk en zuidelijk gelegen deel van het onderzoeksgebied – langs de Schoorstraat en Pastoor Goossenslaan – ingenomen door een OB-bodem, zijnde een door bebouwing geroerde bodem. De rest van het terrein staat als een Lbpz-bodem gekarteerd. Deze droge gronden op alluviale zandleem vertonen geen profielontwikkeling en bestaan uit een Ap-horizont op een bruinrijze C-horizont. In de meeste gevallen gaat deze zandlemige bovenlaag over in een lemige of kleiige ondergrond, die enige overeenkomst vertoont met de kenmerken van een textuur B-horizont. Aangezien dergelijke gronden uitsluitend voorkomen in de Maasvallei mag de granulometrische variatie echter toegeschreven worden aan het alluviaal karakter van de afzetting. Variante in het moedermateriaal '....z' wijst erop dat de sedimenten lichter – zandiger – worden in de diepte.³³

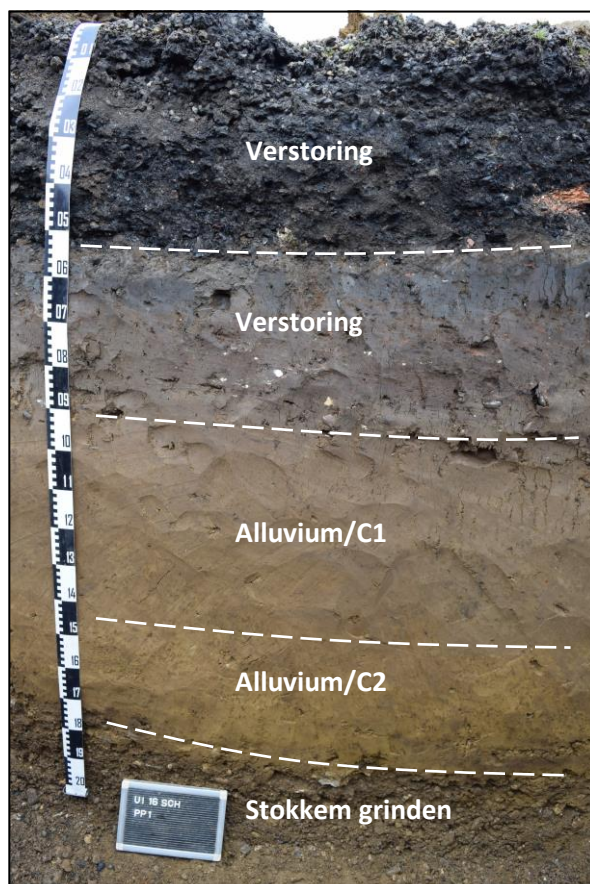
Deze bodem werd bij het proefputtenonderzoek over het gehele onderzoeksgebied aangetroffen. In de centrale en oostelijke zone van het terrein, ter hoogte van de met grind verharde parking, bevond deze bodem zich echter onder een geroerde bovenlaag. In deze zone werden twee proefputten aangelegd (PP1 en PP2). In deze proefputten bevond zich een aangevoerd pakket van ca. 50 tot 90 cm, bestaande uit grind en bouwpuin. Dit pakket kan gelinkt worden aan het vroegere gebruik als parking door de transportfirma, die ter hoogte van de huidige sporthal gevestigd was (zie *supra*). Onder dit pakket werd echter wel de Lbpz-bodem teruggevonden. In PP3 en PP4 was deze aangevoerde laag niet aanwezig en werd onmiddellijk de Lbpz-bodem aangetroffen.

In PP1 was onder een zwart aangevoerd grindpakket met een dikte van 50 cm, een tweede ca. 40 cm donkerbruinrijze aangevoerd pakket aanwezig bestaande uit leem met een bijmenging van grind, baksteen,

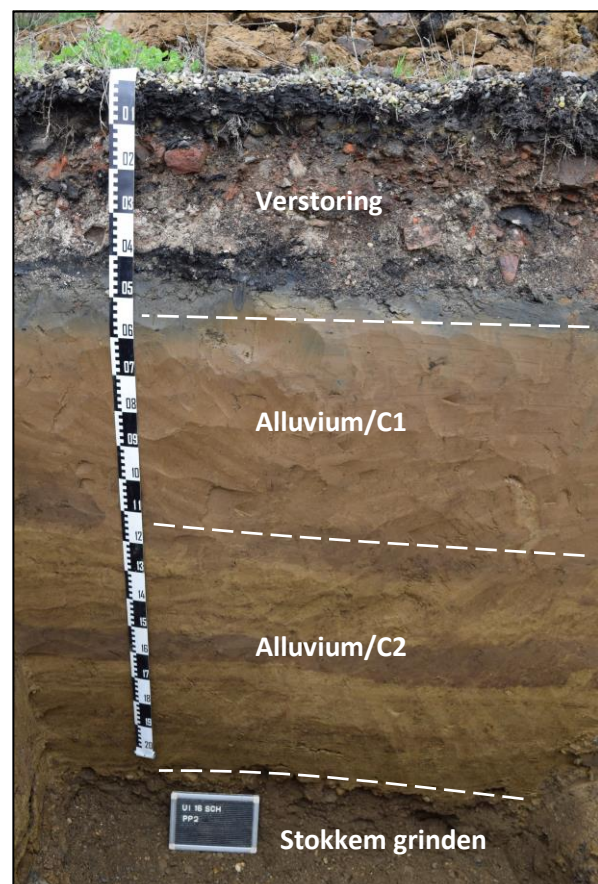
³³ Baeyens 1978, 39-40.

kalk, steenkool en bouwpuin. Onder dit pakket, op een diepte van ca. 90 cm, bevond zich een homogeen, alluviaal zandlemig pakket met een dikte van 60 cm. Dit alluviaal pakket had een bruinigrijze kleur en vertoonde spikkels steenkool (boven), houtskool, verbrande leem en mangaan (Alluvium/C1). Op basis van deze bijmenging en op basis van de morfologie van de Maasvallei kan vermoed worden dat dit pakket gevormd werd door overstromingen gedurende de laatste ca. 2000 jaar, vanaf de Romeinse periode tot in vrij recente tijden. Hieronder was een ouder, geelbeige alluviaal pakket aanwezig met een dikte van 25 cm, bestaande uit zandleem met spikkels mangaan (Alluvium/C2). Dit pakket had geen bijmenging en werd in elk geval gevormd vanaf het begin van het Holoceen. De alluviale vlakte van de Maas werd immers volledig opgebouwd tijdens de laatste 10000 jaar.³⁴ Onder dit alluvium bevond zich op een diepte van 180 cm onder het maaiveld een grijsbruin grindpakket (TAW 42.051 m), zijnde *de Stokkem grinden* (Afb. 28).

PP2, die ca. 45 m verder in noordwestelijke richting gelegen was, vertoonde een gelijkaardige bodemopbouw (Afb. 29). Hier bevond zich onmiddellijk onder het ca. 50 cm dik pakket bouwpuin de bruinigrijze alluviale laag met spikkels houtskool en verbrande leem (Alluvium/C1). Onder dit ca. 60 cm dik pakket, bevond zich het lichter gekleurde alluvium, dat een meer gelaagde structuur had (Alluvium/C2): bruine zandige lagen met een dikte van ca. 10 cm wisselden beige lemige lagen af. Ook in het lichtere lemige pakket waren dunne bruingle bandjes waarneembaar. De verschillende gelaagdheden die in het tweede alluviaal pakket herkend kunnen worden, zijn te wijten aan verschillende overstromingen waarbij verschillende soorten sediment werden afgezet. Grove, zandige sedimenten werden dichtbij de toenmalige oevers afgezet terwijl de fijne lemige sedimenten veel verder werden getransporteerd door het water. Het feit dat de diverse maasgeulen en zijarmen ervan zich regelmatig verlegden en zo verschillende soorten materiaal op verschillende plaatsen afzetten, resulteerde in het gelaagde bodemprofiel. Onder deze alluviale pakketten waren ook in deze proefput de Stokkemgrinden aanwezig, op een diepte van 215 cm onder het maaiveld (TAW 41.559 m).

Afb. 28: NO-profiel in PP1.

Afb. 29: NO-profiel in PP2.

De overige twee proefputten (PP3 en PP44) werden in het westelijk deel van het projectgebied aangelegd, respectievelijk 100 m (PP3) en 15,5 m (PP4) ten noordwesten van PP2.

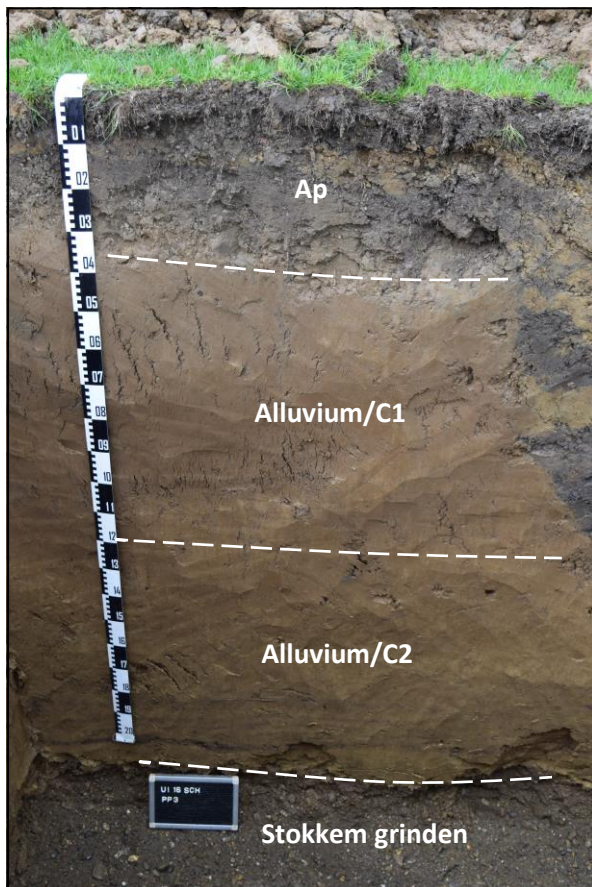
³⁴ Paulissen 1973, 31-32.

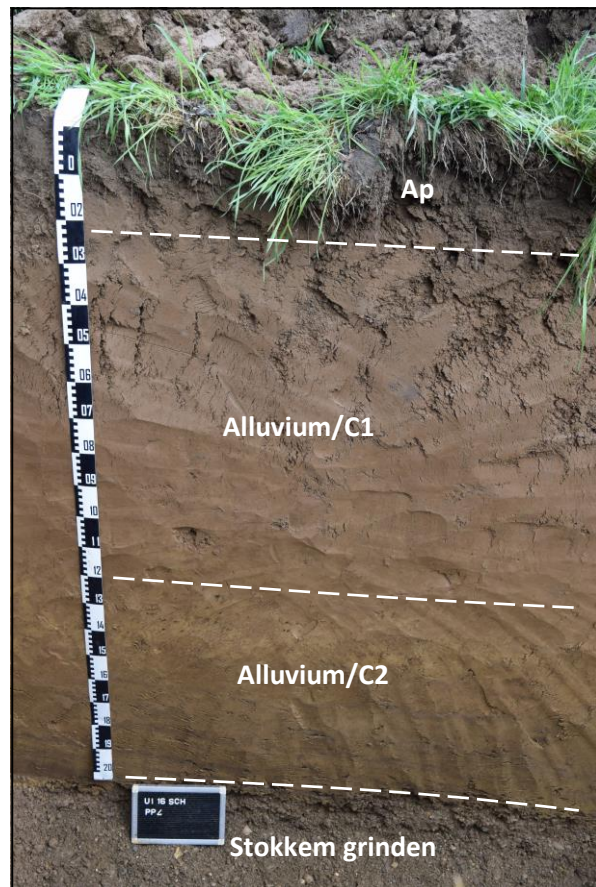
Proefput 3 en 4 toonden, met uitzondering van de bovenliggende geroerde bodem, een bodemprofiel dat gelijkaardig was aan dat van PP1 en PP2 (Afb. 28, 29) en waarin een Lbpz-bodem kon herkend worden. Onder een donkergrijze teelaarde van ca. 30 cm dik bevond zich het bruingrijze alluvium (Alluvium/C 1) met een dikte van ca. 90 cm, waaronder het lichtere alluviaal pakket (Alluvium/C2) aanwezig was. Hierin was naar onderen toe, vergelijkbaar aan PP2, een gelaagdheid waar te nemen, bestaande uit dunne bruinige bandjes. De Stokkemgrinden werden hieronder aangesneden, op een diepte van respectievelijk 210 cm (TAW 42.054 m (PP3)) en 205 cm (TAW 42.249 m (PP4)) onder het maaiveld (Afb. 30 en Afb. 31).

Op te merken is dat het bruingrijze alluvium (Alluvium/C 1) in PP1 en PP2 van dikte verschilt ten opzichte van dit pakket in PP3 en PP4, namelijk ca. 60 cm in PP1 en PP2 tegenover ca. 90 cm in PP3 en PP4. Dit verschil is te wijten aan het in gebruik nemen van de oostelijke en centrale zone van het terrein als parking, waarbij de oorspronkelijk aanwezige teelaarde en een gedeelte van het onderliggend alluvium werd afgegraven. Het terrein werd vervolgens aangevuld met een pakket bouwpuin en grind, variërend in dikte van 50 tot 90 cm.

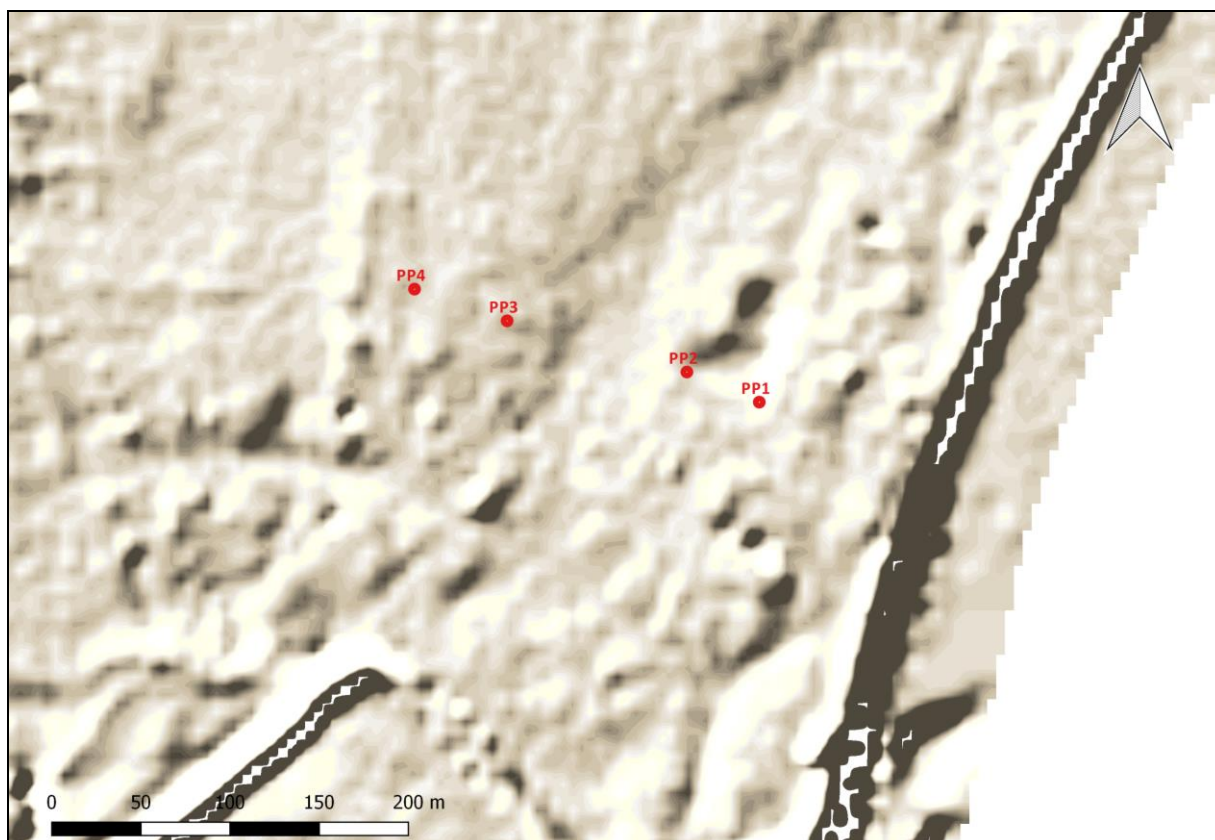
Dat een oude Maasbedding effectief over het oostelijke en centrale deel van het onderzoeksgebied liep, blijkt uit het hoogteverschil van het contactvlak grind/alluvium tussen PP2 (41.55 m TAW) enerzijds en de proefputten 1 (42.05 m TAW), 3 (42.05 m TAW) en 4 (42.20 m TAW) anderzijds. De ligging van deze Maasgeul is ook duidelijk te zien op het digitaal hoogtemodel (Afb. 32).

Afb. 30: NO-profiel in PP3.

Afb. 31: NO-profiel in PP4.

Afb. 32: Hillshade met aanduiding van de gezette proefputten (Bron: QGis/ARONbvba).

6. Onderzoeksvragen, conclusie en aanbevelingen

Tijdens de **bureaustudie** moesten volgende onderzoeksvragen minimaal beantwoord worden:

Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?

Naast de gegevens in de *Centrale Archeologische Inventaris* werden verschillende historische kaarten zoals de *Ferrariskaart* (1770-1778), de *Tranchotkaart* (1803-1820), de *Atlas der Buurtwegen* (1841), het *primitief kadaster* (ca. 1825-1850), de *Vandermaelenkaart* (ca. 1850), kadastermutaties en de kaarten van het *depot de la Guerre* (1873, 1904, 1939, 1969 en 1981) bestudeerd. Ook werden enkele boeken geconsulteerd die over Uikhoven verschenen. Interessant hierbij zijn Verbois R. (1978) *Uikhoven in het verleden*, Uikhoven en Coenen L. (1980) *Maasmechelen en zijn verleden*, Maasmechelen. Verder werd contact opgenomen met *Dhr. Piet Janssen* (Pastoor Uikhoven), *Dhr. Eric Keulers* (Voorzitter Kerkfabriek Uikhoven), *Dhr. Luc Herbots* (Kerkfederatie Maasmechelen-Zuid) en *Elisabeth Kovalofszki* (Dienst begraafplaatsen van de stad Maasmechelen).

Met uitzondering van een gouden munt uit de nieuwe tijd die ten noorden van het onderzoeksgebied werd gevonden, zijn archeologische resten in de onmiddellijke omgeving tot op heden niet gekend.

Tot in de 12de eeuw lag Uikhoven op de rechteroever van de Maas, die de grens vormde tussen Uikhoven en Rekem. Het dorp vormde samen met Geulle één grondgebied, dat toebehoorde aan de keizerlijke abdij van Sint Cornelis-Munster, bij Aken. Toen ca. 1179 de Maas een andere geul koos, werd Uikhoven van Geulle gescheiden. Beide dorpen bleven wel afhankelijk van de abdij tot in 1298. In dat jaar verkocht Reinholt, abt van de abdij, zijn recht op de goederen van Geulle en Uikhoven aan Walram, de heer van Montjoie en Valkenburg. Deze ruilde in 1300 Uikhoven om tegen het Nederlandse Ulestraten, dat aan de landheer van Rekem toebehoorde. De grens tussen Rekem en Uikhoven werd oorspronkelijk gevormd door de oude Maasbedding. Nadat Napoleon in 1808 een smal kanaal liet graven om het Canal du Nord van water te voorzien, veroorzaakte dit kanaal een scheiding. Wanneer dit kanaal in 1822 werd verbreed tot de Zuid-Willemsvaart, werd beslist om dit kanaal als grens te beschouwen.

Op kerkelijk vlak was het dorp eertijds afhankelijk van de parochiekerk van Geulle. Naar alle waarschijnlijkheid werd een eerste kapel in de 12de eeuw opgericht, toen de Maas van loop was veranderd en Uikhoven van Geulle gescheiden werd. In een tekst van 1298 wordt voor de eerste maal een kerk vermeld. Deze kerk was gebouwd in Maaskeien en was nog steeds van Geulle afhankelijk. De kerk werd in 1558 zelfstandig en maakte vanaf dan deel uit van het dekenaat Susteren, in 1589 ging het over naar het dekenaat Maaseik. In 1623 zou op vraag van graaf Ernest de parochie zijn opgericht door de bisschop van Luik.

Hoe was de perceelsindeling? Komt de afbakening van het voormalige kerkhof overeen met het huidige perceel?

De *Primitieve kadasterkaart* en de *Atlas der Buurtwegen* tonen een sterke gelijkenis met de huidige percelering. Op basis van de beschikbare gegevens kan vermoed worden dat het voormalige kerkhof ter hoogte van het huidige perceel 403B gelegen was. Het zuidelijke deel van dit perceel wordt mee opgenomen in de wegenis.

Hoe ontwikkelde het voormalige kerkhof zich?

Op basis van gegevens uit de literatuur bevond de oude kerk zich te midden van het kerkhof. Op de *Ferrariskaart* – die geen volledig betrouwbaar beeld geeft en waar de kerk zich ten oosten van de Schoorstraat lijkt te bevinden – wordt de kerk omgeven door een kerkhof. Hoewel niet ingetekend was dit vermoedelijk ook het geval op de recentere plannen.

Welke info is er nog te vinden over de voormalige kerkfases en kerkhoffases? Welke info is er te vinden over de bouw van de huidige kerk en de omgevingswerken rond de huidige kerk? Welke impact hadden deze op het archeologisch erfgoed?

De oude kerk was oost-west georiënteerd, bezat een toren in het westen en de ingang in het oosten. De kerk – die zich volgens de oudste plannen in het noorden van het perceel bevond – was omgeven door een kerkhof. De kerk werd gesloten tijdens de Franse Revolutie en werd op 6 september 1802, toen de vrijheid van godsdienst was toegelaten, heropend. Na het concordaat van Napoleon met Rome werden, bij decreet van 1 januari 1804, vele kleine parochies afgeschaft en als bijkapel bij een naastgelegen parochie gevoegd. Uikhoven werd zo de bijkapel van Boorseem. Deze situatie bleef tot in 1843 toen zij opnieuw als afzonderlijke parochie werd ingericht.

Aangezien de kerk hoe langer hoe meer bouwgebreken vertoonde en te klein werd bevonden, besloot men, onder leiding van pastoor Pernot een nieuwe kerk op te bouwen. De werken aan deze driebeukige neogotische kerk begonnen in 1857. Ook deze kerk bleek echter al vlug te klein, waardoor pastoor Goossens een nieuw plan liet opmaken om de kerk te vergroten. In 1939 was deze vergroting tot stand gebracht. Het oorspronkelijke kerkhof werd hierbij grotendeels overbouwd.

Alle kerken werden – op basis van gegevens uit de literatuur en iconografische bronnen – vermoedelijk door een kerkhof omgeven.

Wat is de ouderdom van het kerkhof?

Hoewel hierover geen gegevens voorhanden zijn, kan vermoed worden dat een kerkhof aanwezig was sinds de oprichting van de eerste kapel (vermoedelijk ca. 11de eeuw).

Tot wanneer bleef het kerkhof in gebruik?

Op basis van de informatie die werd verkregen van de gemeente Maasmechelen werd het nieuwe kerkhof in gebruik genomen in de jaren '80 van de 20ste eeuw. Vermoedelijk bleef het kerkhof rondom de kerk tot dan in gebruik.

Werd het kerkhof geruimd?

Voorlopig zijn er geen gegevens bekend of het kerkhof al dan niet geruimd werd.

In welke mate is het terrein reeds verstoord?

Het projectgebied wordt door meerdere nutsleidingen doorsneden. De aanleg van deze leidingen heeft het terrein vermoedelijk oppervlakkig verstoord. Ook de sloop van de gebouwen ter hoogte van de percelen 496I en 499W hebben vermoedelijk voor verstoringen gezorgd. Verder was het terrein, ter hoogte van perceel perceel 496I geruime tijd in gebruik door een transportfirma.

In welke verstoren de geplande werken het archeologisch erfgoed? Zullen de nieuwe bodemingrepen dieper uitgevoerd worden en/of een grotere oppervlakte beslaan dan eventuele voorgaande verstoringen?

Het westelijke en noordelijke deel van het onderzoeksgebied zal verkaveld worden rondom een centrale weg. De zuidoostelijke zone zal als een groenzone en parking worden ingericht. Rioleringsleiding wordt in een OZO-WNW richting centraal in de weg aangelegd. Een aftakking in het oosten van het onderzoeksgebied, loopt in zuidelijke richting naar de richting van de Pastoor Goossenslaan. Ter hoogte van de weg, parkings, groenzones en bouwzones is een verstoringsdiepte van max. 0,60 m voorzien. De rioleringsleiding komt op een diepte van ca. 2 tot 2,5m te liggen.

Tijdens het landschappelijk onderzoek moesten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

Welke zijn de waargenomen afzettingen en horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?

Tijdens het landschappelijke proefputtenonderzoek werd over het ganse onderzoeksgebied een Lbpz-bodem, een droge bodem op alluviale zandleem zonder profielontwikkeling, aangetroffen. In PP1 en PP2 bevond deze zich echter onder een zwart aangevoerd pakket bestaande uit grind en bouwpuin met een dikte variërend van 50 tot 90 cm. Hieronder was een alluviaal zandlemig pakket met een dikte van ca. 60 cm aanwezig. Dit alluviaal pakket had een bruinigrijze kleur en bevatte spikkels steenkool, houtskool, verbrande leem en mangaan (Alluvium/C1). Onder dit pakket bevond zich op een ouder, geelbeige alluviaal pakket, bestaande uit zandleem met spikkels mangaan (Alluvium/C2). Ter hoogte van PP2 was dit pakket gelaagd, waarbij bruine zandige lagen en beige lemige lagen elkaar afwisselden. De verschillende gelaagdheden die in het tweede alluviaal pakket herkend kunnen worden, zijn te wijten aan verschillende overstromingen waarbij verschillende soorten sediment werden afgezet. Grove, zandige sedimenten werden dichtbij de toenmalige oevers afgezet, terwijl de fijne lemige sedimenten veel verder werden getransporteerd door het water. Het feit dat de diverse maasgeulen en zijarmen ervan zich regelmatig verlegden en zo verschillende soorten materiaal op verschillende plaatsen afzetten resulteerde in het gelaagde bodemprofiel.

Onder dit alluvium bevond zich, op een diepte van 1,80 tot 2,15m onder het maaiveld een grijsbruin grindpakket, zijnde de Stokkemgrinden.

PP3 en PP4 toonden een bodemprofiel dat gelijkaardig was aan dat van PP1 en PP 2. In plaats van een verstoorde laag bevond zich hier echter een donkergrijze teelaarde van ca. 30 cm dik boven het bruinigrijze alluvium (Alluvium/C 1), dat hier een dikte van ca. 90 cm had. Onder dit alluvium bevond zich een geelbeige alluviaal pakket, met daaronder, op een diepte van ca. 205 tot 210 cm de Stokkemgrinden.

Het hoogteverschil in het contactvlak grind/alluvium bevestigt dat over het centrale en oostelijke deel van het onderzoeksterrein een oude Maasbedding liep. De ligging van deze geul stemt overeen met de ligging zoals aangeduid op de kaart van Paulissen en is ook te zien op het digitaal hoogtemodel. De ouderdom van deze geul is niet gekend. De geul is echter volledig verland. Dit geldt ook voor de geul op de grens van Uikhoven en Rekem die ten westen van het onderzoeksgebied gelegen is en die gedateerd wordt omstreeks 3990 BC +-110. .

Is er sprake van een verstoring van het bodemprofiel/of de verschillende gelaagdheden? Zo ja, waar en tot welke diepte is hier sprake van? Om welke ingrepen gaat het hier? Is er een natuurlijke of antropogene verklaring voor?

Bij het in gebruik nemen van de oostelijke en centrale zone van het terrein als parking werd de oorspronkelijk aanwezige teelaarde en een gedeelte van het onderliggend alluvium afgegraven en terug aangevuld met een pakket bouwpuin en grind, variërend in dikte van 50 tot 90 cm.

Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?

Het onderzoeksgebied bevindt zich in de alluviale vlakte van de Maasvallei, waar het landschap voor een groot deel gekenmerkt wordt door de vele verleggingen van de rivier doorheen de tijd. De meanderende Maas verlegde immers regelmatig haar loop ten gevolge van grote overstromingen. Tijdens deze overstromingen werden grote hoeveelheden sediment afgezet in een rustig milieu. De rivier trad buiten haar oevers en kende geen snelle stromingen. De dikte van het pakket alluvium dat in het projectgebied werd aangetroffen en de gelaagdheid die erin onderscheiden kon worden, wijst op het rustige milieu waarin de alluviale pakketten werden afgezet.

Beschrijf de sedimentatiefases voor zover deze kunnen worden gereconstrueerd op basis van beschikbare archeologische en andere gegevens.

Het bovenste bruinrijze alluviaal pakket had een bijmenging van spikkels houtskool, verbrande leem en steenkool (boven). Op basis van deze bijmenging en op basis van de morfologische kenmerken van de Maasvallei kan vermoed worden dat dit pakket gevormd werd gedurende de laatste ca. 2000 jaar, vanaf de Romeinse periode tot in vrij recente tijden.

Het tweede, lichter gekleurd alluviaal pakket vertoonde naast mangaanspikkels geen enkele bijmenging maar werd in elk geval gevormd vanaf het begin van het Holoceen. De alluviale vlakte van de Maas werd immers volledig opgebouwd tijdens de laatste 10000 jaar.³⁵

Wat is de landschappelijke gaafheid en wat betekent deze in termen van archeologische verwachting? Wat zijn de verwachte conservering en gaafheid van eventuele archeologische resten, gelet op het voormalig grondgebruik, natuurlijke processen van erosie en verspoeling en de aard van de ondergrond?

Archeologische sporen kunnen aanwezig zijn onder de geroerde bovenlaag (ca. 50 tot 90 cm, thv PP1 en PP2) of de teelaarde (ca. 30 cm, thv PP3 en PP4). Indien er zich op deze diepte sporen bevinden, zijn deze naar alle waarschijnlijkheid post-Romeins. Romeinse en oudere sporen bevinden zich vermoedelijk onder het eerste pakket alluvium, op een diepte variërend van 120 tot 160 cm onder het maaiveld.

Onder het verstoorde pakket (thv PP1 en PP2) en het pakket teelaarde (thv van PP3 en PP4) bevindt zich een alluviaal pakket van minimum 60 cm diep, waardoor een verstoring van archeologische resten door (recent) grondgebruik vrijwel uitgesloten kan worden. Ook de verharding in het oostelijk deel van het terrein rijkt niet tot onder het eerste pakket alluvium, waardoor dit weinig of geen impact heeft op eventueel aanwezige archeologische sporen daterend uit de Romeinse periode of ouder. Recentere sporen, die in relatie staan met de kerk en het kerkhof kunnen hier eventueel wel schade door hebben opgelopen.

De dikte van het pakket alluvium dat in het projectgebied werd aangetroffen (pakket 1 en 2) en de gelaagdheid die erin onderscheiden kon worden (pakket 2), wijst op het rustige milieu waarin de alluviale pakketten werden afgezet. Mogelijke sporen werden hierbij mogelijk afgedekt.

Opgemerkt dient te worden dat in de CAI gelokaliseerde Romeinse en pre-Romeinse vondsten alle gelegen zijn op de dekzanden.

Zijn er meer archeologisch relevante niveaus die door middel van proefsleuven of boringen dienen te worden onderzocht? Op welk niveau bevinden deze zich?

Op basis van de bureaustudie en het landschappelijk onderzoek kunnen twee archeologische niveaus onderscheiden worden. Een eerste niveau bevindt zich onder de verstoorde grond of teelaarde. In de zone rond de kerk, kunnen mogelijk resten van een kerkhof aangetroffen onder de verharding die hier een diepte bereikt van ca. 50 tot 90 cm. Een tweede archeologisch niveau bevindt zich over de volledige oppervlakte van het terrein op een diepte variërend van 120 tot 160 cm onder het maaiveld, onder het eerste alluviale pakket.

Omwille van de aard van de bodem, een compacte leemgrond waarin kleurverschillen moeilijk waargenomen kunnen worden en aangezien een groot deel van het onderzoeksgebied verhard is met grind en bouwpuin, lijken boringen niet de aangewezen methode om dit te onderzoeken. Een proefsleuvenonderzoek wordt wel aanbevolen. Toch moet hierbij opgemerkt te worden dat het archeologische niveau zich ter hoogte van het merendeel van het onderzoeksgebied op een diepte van 120 tot 150 cm zal bevinden. Post-Romeinse sporen kunnen mogelijk wel in het bovenste alluviale pakket voorkomen, maar zijn gezien de veelvuldige overstromingen waarschijnlijk grotendeels verstoord.

Wat is de diepte van de grondwatertafel?

De grondwatertafel werd in de proefputten niet bereikt. Volgens een reeks peilmetingen in de meest nabije put van het Primaire Meetnet³⁶ schommelt de grondwatertafel in dit gebied tussen 37,5 en 40 m TAW, wat neerkomt op een diepte variërend van 4 tot 6,5 m onder het maaiveld.

Waar zijn er bodems die nog voldoende waardevol zijn voor prehistorie? En voor sites met bodemsporen?

In het onderzoeksgebied komen geen bodems/niveaus voor die nog voldoende waardevol zijn voor prehistorie. Hoewel ter hoogte van het onderzoeksgebied een oude Maasbedding gelegen is, is van de initiële oeverwallen

³⁵ Paulissen 1973, 31-32.

³⁶ Databank Ondergrond Vlaanderen. Put/Filter 910/22/1. Bron: Chris Cammaer (ACC Geology)

weinig bewaard gebleven door de talrijke stroomverplaatsingen en migraties van de Maasbedding die in dit gebied hebben plaatsgehad.

Sites met bodemsporen kunnen net onder het eerste alluviaal pakket teruggevonden worden (Romeinse en pre-Romeinse sporen). Post-Romeinse sporen kunnen onder de teelaarde of in het eerste alluviale pakket aanwezig zijn.

Waar worden de archeologische boringen het best uitgevoerd? En de proefsleuven?

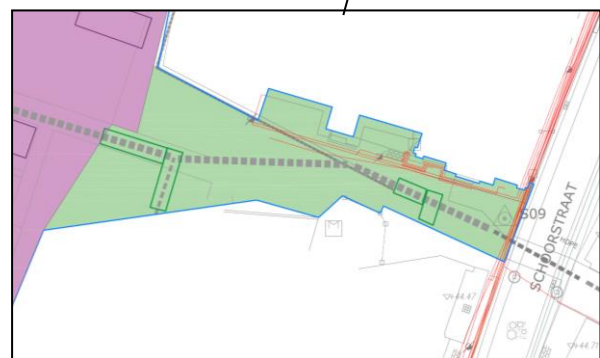
Een onderzoek naar prehistorie lijkt ons niet noodzakelijk. Een proefsleuvenonderzoek dringt zich daarentegen wel op.

De uiteindelijke verstoringsdiepte van de werken bedraagt slechts ca. 60 cm ter hoogte van de wegenis en parking. Bouwvoorschriften voor de huizen zijn tot op heden niet gekend. De aanleg van de riolering zal op een diepte van 2 tot 2,5 m aangelegd worden.

In het voorstel voor een vervolgonderzoek wordt met deze verstoringen, alsook met de gegevens uit de bureaustudie en de huidige leidingen rekening gehouden. Op deze manier kunnen twee zones afgebakend worden waar een verschillende strategie wordt voorzien (Afb. 33):

Afb. 33: Aanbevelingen voor het vervolgonderzoek. In het rood worden de aanwezige leidingen weergegeven.

ZONE 1 (Afb. 32 en Bijlage 8, groen):

Aangezien op basis van de bureaustudie niet volledig duidelijk werd hoe ver het oude kerkhof zich uitstrekte, wordt aan de hand van enkele korte haaks op elkaar staande proefsleuven, getracht om de afbakening van het kerkhof vast te stellen. Het doel is om met een minimum aan bodemingrepen een maximum aan informatie te bekomen. Om de vraagstelling met betrekking tot de densiteit en bewaringstoestand van de graven te kunnen beantwoorden wordt er in één van deze proefsleuven één proefput aangelegd, tot onder het niveau van de onderste begravingen. De proefput wordt gezien als een beperkte opgraving en dient aldus geregistreerd te worden. Indien mogelijk, wordt de proefput zo dicht mogelijk bij een buitenmuur van de kerk aangelegd.

ZONE 2 (Afb. 32 en Bijlage 8, paars):

Voor de zone buiten de kerk-site en het kerkhof wordt de methode van proefsleuven gebruikt:

Als grid wordt geopteerd voor 4 m brede proefsleuven waarbij de verschillende rijen worden gegraven in een geschrinkt patroon. De afstand tussen de proefsleuven bedraagt in de breedte niet meer dan 20 m. Er worden voldoende bodemprofielen geregistreerd zodat zowel een transect in de lengte- en breedterichting mogelijk is.

Op te merken hierbij is dat het terrein op basis van de geplande bodemingrepen, in twee zones (zone 2a en zone 2b) kan onderverdeeld worden. Zone 2a (*Afb. 32 en Bijlage 8, donkerpaars*) situeert zich ter hoogte van de toekomstige verkaveling. De proefsleuven dienen in deze zone laagsgewijs tot onder het eerste alluviale pakket te worden aangelegd (diepte van ca. 1,20 tot 1,50m). Zone 2b (*Afb. 32 en Bijlage 8, lichtpaars*) situeert zich ter hoogte van de toekomstige parking en groenzones. Gezien in deze zone slechts een afgraving van 60 cm is voorzien, wordt voor deze zone aanbevolen om de proefsleuven slechts op deze diepte aan te leggen. Uitzondering hierop vormt de meest zuidoostelijke hoek van het terrein. Hier wordt een 2 m brede sleuf voorzien, die in het tracé van de riolering wordt gelegd. Op deze manier kan deze sleuf onder het alluviale pakket worden aangelegd.

Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een vervolgonderzoek?

Bij een vervolgonderzoek dient er bijzondere aandacht uit te gaan naar de zone rond de kerk, omdat de mogelijkheid bestaat dat er zich op deze locatie sporen bevinden die gekoppeld kunnen worden aan een voormalig kerkhof.

Verder dient er ook de nodige aandacht besteed te worden aan sporen van eventuele oudere periodes.

Welke vraagstellingen dringen zich op voor een eventueel vervolgonderzoek?

- Zijn er sporen aanwezig?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kunnen er sporen aan een al dan niet aanwezig voormalig kerkhof gekoppeld worden?
Indien ja:
  1. Zijn er nog graven aanwezig of werd het kerkhof volledig geruimd?
  2. Wat is de ouderdom van de graven?
  3. Wat is de densiteit van de begraving?
  4. Bevinden de graven zich in verschillende stratigrafische niveaus?
- Kunnen de resultaten van de bureaustudie fijngesteld worden?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?
- Wat zijn de aanbevelingen voor het registreren en bemonsteren van de graven?

Bibliografie

- Baeyens L.** (1978) *Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Rekem 79W*, Brussel.
- Beerten K.** (2005) *Toelichting bij de quartair geologische kaart. Kaartblad 26 Rekem*, Leuven.
- Cammaer C.** (sd) *Geologie en morfologische ontwikkeling van de Maasvallei*.
- Coenen L.** (1980) *Maasmechelen en zijn verleden*, Maasmechelen. 2 delen.
- De Geyter (ed.)** (2001) *Toelichtingen bij de geologische kaart van België, Vlaams Gewest. Kaartblad 26, Rekem*, Brussel.
- Graatsma** (1993) *Limburg 1802-1807 : landschap en vegetatie in kaart gebracht : de Tranchotkaart als historische informatiebron*.
- Paulissen E.** (1973) *Het landschap van de Romeinse Maasvallei in Belgisch-Limburg, Overdruk uit het Oude Land van Loon*, p. 25-55.
- Paulissen E.** (1973b) *Geomorfologie en Kwartair-stratigrafie van de Maasvallei in Belgisch Limburg (Verhandeling van de Kon. Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten, Klasse der Wetenschappen)*, Brussel.
- Renmans A.** (1969) *Over Uikhoven en de stichtingsakte van de parochie 1623 (Limburg 48)*, p 108-128.
- Van Dyck A.** (1947) *Kleine kroniek van Uikhoven (Het Oude land van Loon 2)*, p 87-88.
- Verbois R.** (1978) *Uikhoven in het verleden, Uikhoven*

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/ile/relict/300128>
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/120378>

Bijlagen

Bijlage 1: Administratieve gegevens

Bijlage 2: Lijst met afkortingen

Bijlage 3: Tijdstabel

Bijlage 4: Fotolijst Proefputten

Bijlage 5: Ontwerpplan

Bijlage 6: Overzichtsplan proefputten

Bijlage 7: Profielen proefputten

Bijlage 8: Vervolgonderzoek

Projectcode:	UI-16-SCH
Vindplaatsnaam	Uikhoven, Schoorstraat
Opdrachtgever:	Gemeente Maasmechelen, Heirstraat 239, 3630 Maasmechelen
Opdrachtgevende overheid:	Onroerend Erfgoed
Uitvoerder:	Aron bvba
Vergunninghouder:	/
Dossiernummer vergunning:	/
Begin vergunning:	/
Einde vergunning:	/
Aard van het onderzoek:	Bureaustudie en landschappelijk proefputtenonderzoek
Begindatum onderzoek:	8 april 2016
Einddatum onderzoek:	8 april 2016
Provincie:	Limburg
Gemeente:	Maasmechelen
Deelgemeente:	Uikhoven
Adres:	Schoorstraat, Pastoor Goosenslaan
Kadastrale gegevens:	Afdeling 8, Sectie B, percelen 365L (deel), 365N (deel), 365R (deel), 403B (deel), 410N (deel), 411B (deel), 412B2, 412D2, 412E2, 413P, 418G, 419G, 420P, 420V (deel), 491B3, 493B2, 496F, 496K, 496G, 498L2 en 499W
Coördinaten:	X: 245293, Y: 180177
Totale oppervlakte:	2,5 ha
Te onderzoeken:	4 proefputten
Onderzochte oppervlakte:	/
Bodem:	Ob, Lbpz
Archeologisch depot:	/

Afb: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV).

Bijzondere voorwaarden:	Technische vereisten voor een archeologische bureaustudie en landschappelijk onderzoek: Maasmechelen, Schoorstraat, Verkaveling Uikhoven fase 3
Omschrijving van de archeologische verwachtingen:	Het terrein ligt in de historische kern van Uikhoven en grenst aan de kerk
Wetenschappelijke vraagstelling m.b.t. het onderzoeksgebied:	<p>De bureaustudie zal vooral gericht zijn op het voormalige kerkhof. Tijdens de bureaustudie moeten volgende onderzoeksvragen minimaal beantwoord worden:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens? -Hoe was de perceelsindeling? -Hoe ontwikkelde het voormalige kerkhof zich? -Welke info is er nog te vinden over de voormalige kerkfasen en kerkhoffases? -Welke info is er te vinden over de bouw van de huidige kerk en de omgevingswerken rond de huidige kerk? Welke impact hadden deze op het archeologisch erfgoed? -Komt de afbakening van het voormalige kerkhof overeen met het huidige perceel? -Wat is de ouderdom van het kerkhof? -Tot wanneer bleef het kerkhof in gebruik? -Werd het kerkhof geruimd? -In welke mate is het terrein reeds verstoord? -In welke verstoringen de geplande werken het archeologisch erfgoed? Zullen de nieuwe bodemingrepen dieper uitgevoerd worden en/of een grotere oppervlakte beslaan dan eventuele voorgaande verstoringen? -Welke onderzoeksvragen moeten bijkomend bij de prospectie met

	<p>ingreep in de bodem beantwoord worden?</p> <p>-Wat is de te volgen strategie tijdens het prospectieonderzoek?</p> <p>Het doel van het landschappelijk onderzoek is het bestuderen van de bodemopbouw. Hierbij dienen volgende onderzoeksvragen beantwoord te worden:</p> <p>-Welke zijn de waargenomen afzettingen en horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?</p> <p>-Is er sprake van verstoring van het bodemprofiel/of de verschillende gelaagdheden? Zo ja, waar en tot welke diepte is hier sprake van? Om welke ingrepen gaat het hier? Is er een natuurlijke of antropogene verklaring voor?</p> <p>-Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?</p> <p>-Wat zijn de verwachte conservering en gaafheid van eventuele archeologische resten, gelet op het voormalig grondgebruik, natuurlijke processen van erosie en verspoeling en de aard van de ondergrond?</p> <p>-Wat is de landschappelijke gaafheid en wat betekent deze in termen van archeologische verwachting?</p> <p>-Beschrijf de sedimentatiefases voor zover deze kunnen worden gereconstrueerd op basis van beschikbare archeologische en andere gegevens.</p> <p>-Zijn er meer archeologisch relevante niveaus die door middel van proefsleuven of boringen dienen te worden onderzocht? Op welk niveau bevinden deze zich?</p> <p>-Wat is de diepte van de grondwatertafel?</p> <p>-Waar zijn er bodems die nog voldoende waardevol zijn voor prehistorie? En voor sites met bodemsporen?</p> <p>-Waar worden de archeologische boringen het best uitgevoerd? En de proefsleuven?</p> <p>-Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een vervolgonderzoek?</p> <p>-Welke vraagstellingen dringen zich op voor een eventueel vervolgonderzoek?</p>
Geplande werkzaamheden:	Verkaveling
Eventuele randvoorwaarden:	Conform de bijzondere voorwaarden

Kleur:

Blauw	BL
Bruin	BR
Donker (kleur)	DO
Geel	GE
Gevlekt	VL
Grijs	GR
Groen	GRO
Leemkleurig	LE
Licht (kleur)	LI
Mergelkleur	ME
Oranje	OR
Paars	PA
Roest(kleurig)	ROE
Rood	RO
Wit	WI
Zwart	ZW

Samenstelling:

Baksteen	Ba
Breuksteen	Bs
Grind	Gr
Hout	Ho
Houtskool	Hk
Kalk	Ka
Kalksteen	Ks
Kei	Kei
Kiezel	Kz
Klei	Kl
Leem	Le
Leisteen	Lei
Mergel	Me
Moederbodem	Moe
Mortel	Mo
Natuursteen	Ns
Dakpan	Dp
Silex	Si
Slak	Sl
Steenkool	Sk
Verbrand	Vb
Zand	Za
Zandsteen	Zs
Zavel	Zv
Ijzeroxide	Fe
Fosfaat (groene band)	Ff
Mangaan	Mn

Hoeveelheid:

Zeer weinig	zw
Weinig	w
Matig	m
Veel	v
Zeer veel	zv

Periodes:

Bronstijd	BRONS
- Vroege Bronstijd	BRONSV
- Midden Bronstijd	BRONSM
- Late Bronstijd	BRONSL
IJzertijd	IJZ
- Vroege IJzertijd	IJZV
- Midden IJzertijd	IJZM
- Late IJzertijd	IJZL
Romeins	ROM
- Vroeg Romeins	ROMV
- Midden Romeins	ROMM
- Laat Romeins	ROML
Middeleeuwen	MID
- Vroege Middeleeuwen	MIDV
- Volle Middeleeuwen	MIDH
- Late Middeleeuwen	MIDL
- Post Middeleeuwen	MIDP

Materiaalcategorie:

Glas	GL
Keramik	AW
Metaal	ME
Mortel	MO
Organisch	OR
Pleisterwerk	PL
Terracotta	TC
Steen	ST

Aardewerk:

Dikwandig (ROM)	DW
Dikwandig amfoor (ROM)	AM
Dikwandig dolium (ROM)	DO
Dikwandig wrijfschaal (ROM)	MO
Gebronsd (ROM)	GB
Geglazuurd (MID)	+ GL
Geverfd (ROM)	GV
Gladwandig (ROM)	GW
Grijsbakkend (MID)	GRIJS
Handgevormd	HA
Kurkwaar	KU
Maaslands witbakkend (MID)	MAAS-TG1
Maaslands roodbakkend (MID)	MAASL-TG3
Pompejaans rood (ROM)	PR
Porselein	PORS
Protosteengoed (MID)	PSTG
Roodbakkend (MID)	ROOD
Roodbeschilderd (MID)	RBES
Ruwwandig (ROM)	RW
Steengoed (MID)	STG
Terra nigra (ROM)	TN
Terra rubra (ROM)	TR
Terra sigillata (ROM)	TS
Lowlands (ROM)	LOW
Witbakkend (MIDP)	WIT

DSC-nummer	Soort opname	Beschrijving	Genomen uit
0103	Werkfoto	Aangelegde PP1	W
0104	Werkfoto	Aangelegde PP2	O
0105	Profiel	NO-profiel PP1	ZW
0106	Profiel	NO-profiel PP1	ZW
0107	Profiel	NO-profiel PP1	ZW
0108	Profiel	NO-profiel PP1	ZW
0109	Profiel	NO-profiel PP2	ZW
0110	Profiel	NO-profiel PP2	ZW
0111	Profiel	NO-profiel PP2	ZW
0112	Profiel	NO-profiel PP2	ZW
0113	Profiel	NO-profiel PP2	ZW
0114	Profiel	NO-profiel PP2	Z
0115	Profiel	NO-profiel PP2	ZW
0116	Profiel	NO-profiel PP2	ZW
0117	Profiel	NO-profiel PP3	ZW
0118	Profiel	NO-profiel PP3	ZW
0119	Profiel	NO-profiel PP3	ZW
0120	Profiel	NO-profiel PP3	ZW
0121	Profiel	NO-profiel PP3	ZW
0122	Profiel	NO-profiel PP3	Z
0123	Profiel	NO-profiel PP3	ZW
0124	Profiel	NO-profiel PP4	ZW
0125	Profiel	NO-profiel PP4	ZW
0126	Profiel	NO-profiel PP4	Z
0127	Profiel	NO-profiel PP4	ZW
0128	Profiel	NO-profiel PP4	ZW
0129	Profiel	NO-profiel PP4	ZW

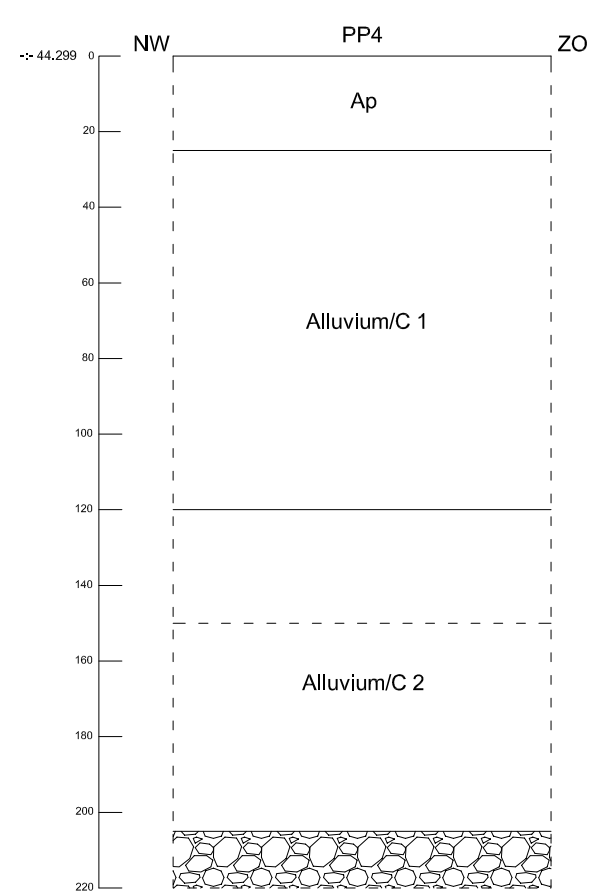
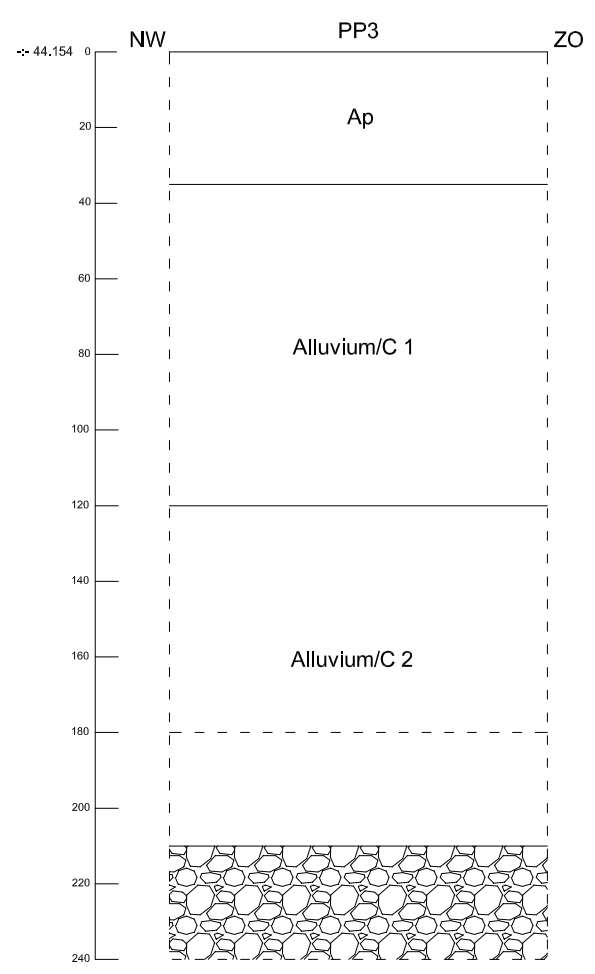
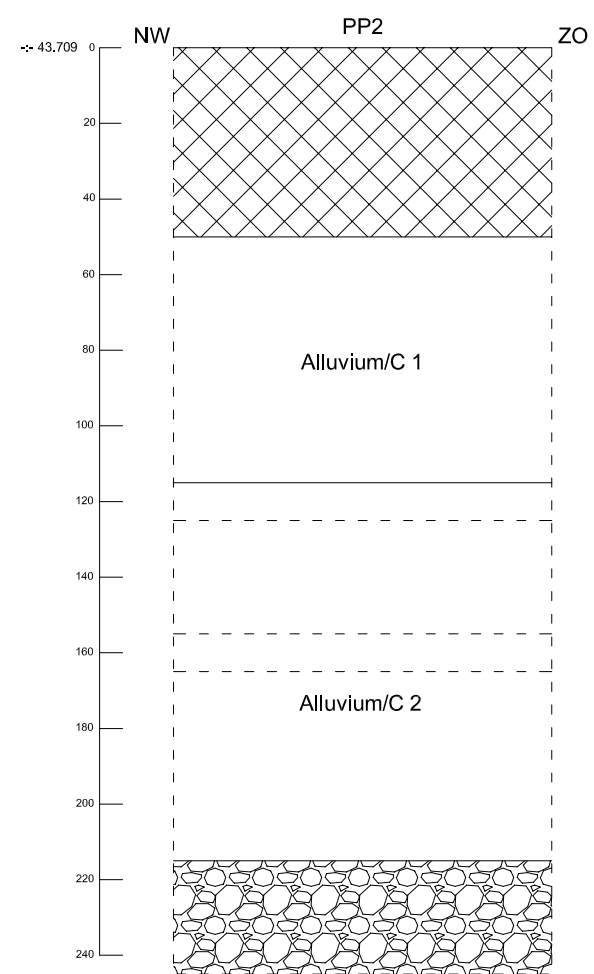
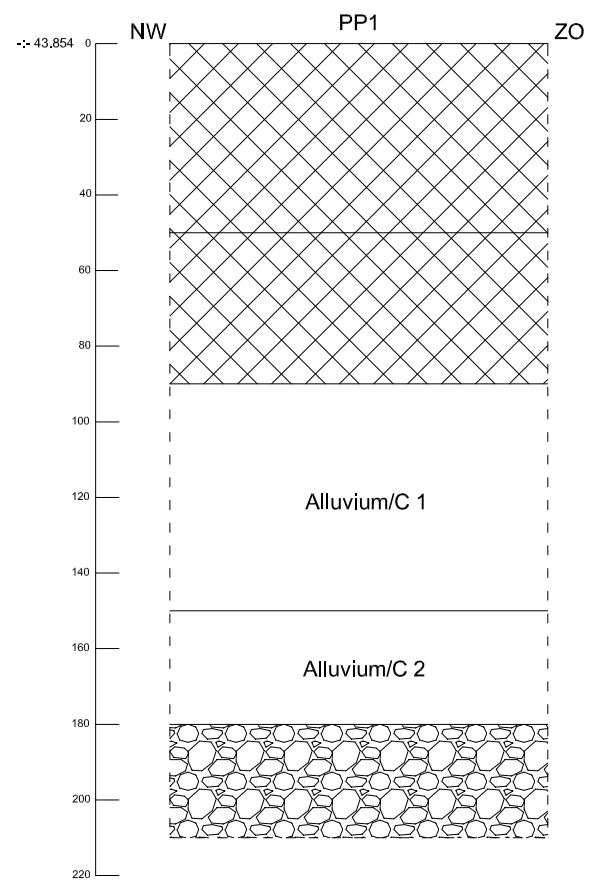

 <div>ARON bvba</div>	Onderwerp		Datum		Legende			
	Ontwerpplan		April 2016		PP1	Proefputnummer		Riolering
	Schaal		0 62,5 m			Bouwkaders		
Uikhoven - Schoorstraat		1 : 1250				Parking		

 <div>ARON bvba</div>	UI-16-SCH		Onderwerp	Datum		Legende			
			Overzichtsplan	April 2016		PP1	Proefputnummer		
			Schaal	0 50 m					
	Uikhoven - Schoorstraat		1 : 1000						

UI-16-SCH

Uikhoven -
Schoorstraat

Onderwerp

Profielen

Datum

April 2016

Legende

Rand coupe

Stokkem grinden

Ap

Teelaarde

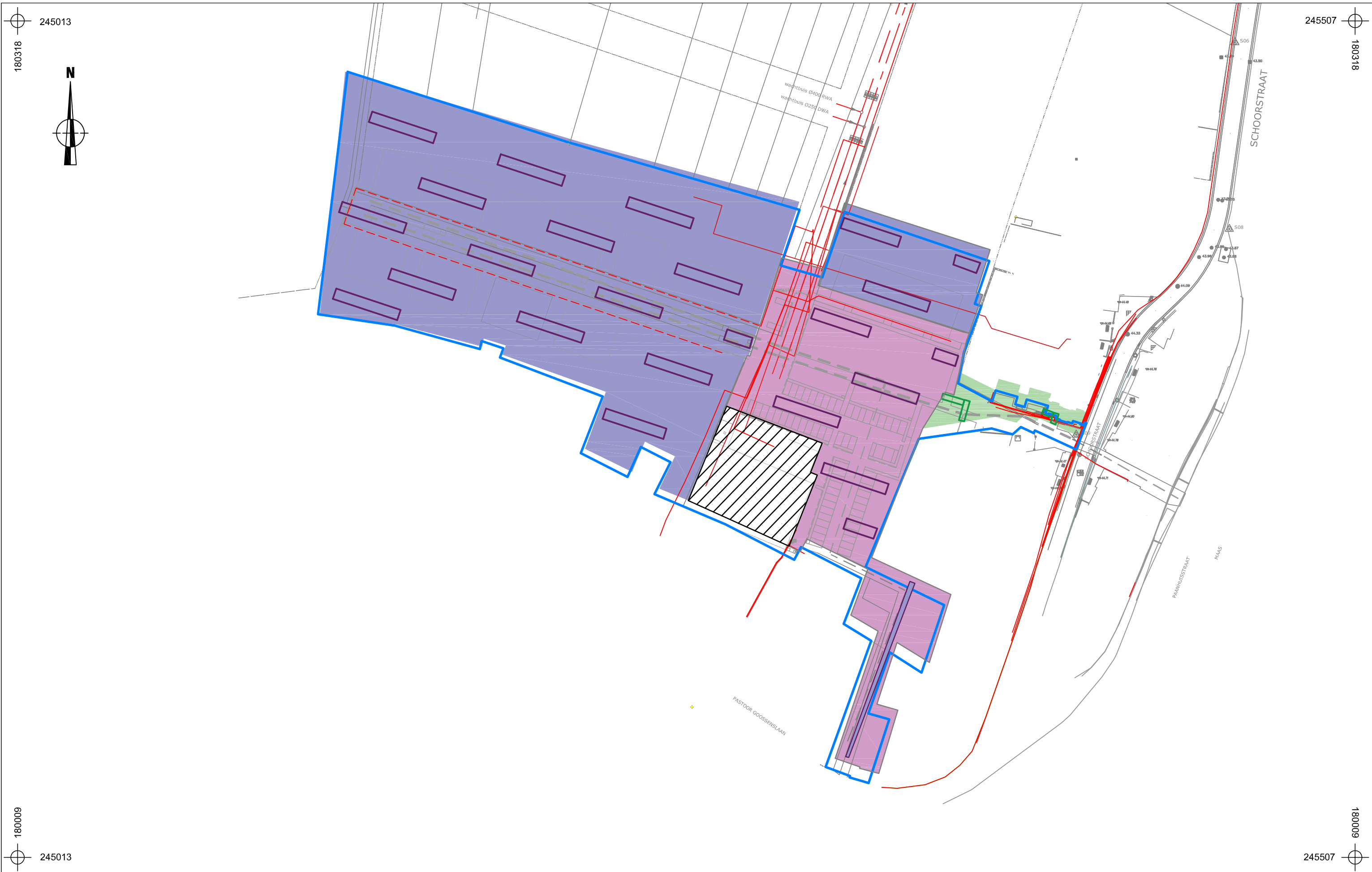
Verstoring

C

C-horizont

-:- 43.508

Absolute hoogte
(in m TAW)

 <div>ARON bvba</div>	Onderwerp		Datum		Legende			
	Ontwerpplan		April 2016		 Zone 1	 Proefsleuven zone 1	 Te behouden sporthal	
	Schaal		1 : 1250		 Zone 2a	 Proefsleuven zone 2	 Nieuwe riolering	
UI-16-SCH	Uikhoven - Schoorstraat		0 62,5 m		 Zone 2b	 Aanwezige leidingen		

